

Ekonomiundervisning i grundskolans tidigare år

En studie om hur lärare undervisar i privatekonomi i
årskurs 1-6

Författare: Cassandra Johansson

Nivå: Avancerad nivå

Kursnamn: Examensarbete för grundlärarexamen inriktning F-3

Kurskod: APG246

Högskolepoäng: 15 hp

Handledare: Jan Morawski

Institution: Institution för kultur och samhälle

Examinator: Anna Henriksson Persson

Examinationsdatum: 29/3-2026

Abstract

Denna studie undersöker hur undervisning om pengar och privatekonomi genomförs i samhällskunskap i årskurserna 1-6 i Sverige. Studien är kvantitativ och ger en överblick om hur undervisningen i privatekonomi ser ut. Syftet med studien är att undersöka i vilken utsträckning lärare undervisar i privatekonomi, vilka årskurser de väljer att fokusera mest på privatekonomi, vilka delar av läroplanen som prioriteras och vilka undervisningsmaterial som används. Studiens metod innefattar en enkätundersökning riktad till lärare som undervisar i samhällskunskap/SO i årskurs 1-6.

Studien grundar sig i att tidigare forskning inom privatekonomi i årskurs 1-6 är begränsad och att den tidigare forskning som finns inom ämnet privatekonomi visar hur stor vikt undervisningen i privatekonomi har för elevernas framtida ekonomiska förståelse och ekonomiska beslut i vardagen.

Resultatet visar att ekonomiundervisning tar mindre plats i undervisningen än övriga ämnen i samhällskunskap. Resultatet visar även att undervisningen till stor del fokuserar på pengars användning, konsumtion och inkomster/utgifter. Den djupare kunskapen så som förståelse och förmågan att fatta ekonomiska beslut får mindre utrymme i undervisningen. Resultatet visar även att läroböcker och fysiskt material används men att filmklipp och eget material är det överlägset mest använda undervisningsmaterialet inom privatekonomi.

Studien bidrar med en översiktlig bild av ekonomiundervisning i årskurs 1-6 och kan fungera som en utgångspunkt för vidare forskning inom området.

Nyckelord: Privatekonomi; ekonomiundervisning; samhällskunskap; lågstadiet; mellanstadiet; Powerful knowledge

Innehållsförteckning

Abstract

1. Inledning	1
1. Syfte och frågeställningar	1
2. Bakgrund	3
2.1. Studiens koppling till skolans styrdokument över tid	3
2.2. Studiens koppling till den nu gällande läroplanen	4
2.3. Centrala begrepp	5
2.4. Offentliga debatter	7
3. Tidigare forskning.....	9
3.1. Litteratursökning.....	9
3.2. Forskningsbakgrund.....	11
3.2.1. Vikten av tidig ekonomiundervisning	11
3.2.2. Undervisningsmaterial och lärares erfarenhet	14
3.2.3. Vikten av att ha god förståelse för privatekonomi	15
3.3. Sammanfattning tidigare forskning.....	16
3.3.1. Forskningslucka	17
4. Teoretiskt perspektiv.....	17
4.1. Powerful knowledge	17
4.2. Teoretiska perspektivets begrepp	18
4.2.1. Powerful knowledge	18
5. Metod.....	19
5.1. Val av metod.....	19
5.2. Urval och undersökningsgrupp	21
5.3. Studiens genomförande.....	22
5.4. Bearbetning och analys av data.....	23
5.5. Uppsatsen tillförlitlighet	23
5.6. Etiska överväganden	24
6. Resultat och analys.....	24
6.1. Hur ofta undervisar lärare i årskurs 1–6 om pengar och privatekonomi jämfört med de andra delarna i det centrala innehållet i samhällskunskap?	25

Ekonomiundervisning i grundskolans tidigare år:
En studie om hur lärare i privatekonomi i årskurs 1-6

6.1.1. Analys	26
6.2. I vilka av årskurserna 1-6 fokuseras undervisningen om ekonomi mest enligt lärarna? . 26	
6.2.1. Analys	27
6.3. Vilka typer av undervisningsmaterial används i ekonomiundervisningen?	28
6.3.1. Analys	29
6.4. Vad i målen och det centrala innehållet i LGR22 betonas mest i ekonomiundervisningen enligt lärarna?	29
6.4.1. Analys	31
6.5. Sammanfattning resultat och analys	31
7. Diskussion	32
7.1. Resultatdiskussion.....	32
7.1.1. Ekonomiundervisningens omfattning	32
7.1.2. Undervisningsmaterial inom privatekonomi.....	34
7.1.3. Undervisningen i relation till Lgr22	35
7.2. Metodkritik.....	36
7.3. Slutsats och vidare forskning	37

Referenser

Bilagor

Ekonomiundervisning i grundskolans tidigare år:
En studie om hur lärare i privatekonomi i årskurs 1-6

Vid Högskolan Dalarna finns möjlighet att publicera examensarbetet i fulltext i DiVA. Publiceringen sker Open Access, vilket innebär att arbetet blir fritt tillgängligt att läsa och ladda ned på nätet. Därmed ökar spridningen och synligheten av examensarbetet.

Open Access är på väg att bli norm för att sprida vetenskaplig information på nätet. Högskolan Dalarna rekommenderar såväl forskare som studenter att publicera sina arbeten Open Access.

Jag/vi medger publicering i fulltext (öppet tillgänglig på nätet, Open Access):

Ja

Nej

1. Inledning

Mitt forskningsintresse väcktes ur medvetenheten om att privatekonomi och pengar utgör en väldigt stor del av människors liv, men trots det anser jag att det läggs för lite tid kring det området i skolans undervisning vilket jag reflekterat över med mina studiekamrater då ingen av oss sett någon typ av ekonomiundervisning under våra VFU-perioder. Jag har själv arbetat i skola i flera år och upplever även då att ekonomiundervisningen är kort och endast pågår under enstaka lektioner. Att ha en förståelse för hur ekonomi påverkar ens kommande vardag är en av de viktigaste delarna när det kommer till vuxenlivet, men många unga saknar de grundläggande kunskaperna om budget, räntor, inkomster och utgifter. Jag tror därför att en tidig förståelse av pengars värde skapar en stabil grund inför de äldre skolåren där den djupare kunskapen ska läras in. Även Läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2022, Lgr22 (Skolverket, 2022, s. 197) visar tydligt att arbete med ekonomiska begrepp ska påbörjas redan i de tidiga skolåren, från pengars värde och betalningsformer i F-3 till privatekonomi, inkomster och konsumtion i årskurs 4–6.

När jag arbetade i årskurs 5 uppmärksammade jag att ekonomi endast behandlades på fyra sidor i läromedlet i samhällskunskap, dessutom var exemplen i boken orealistiska i den form att det inte speglade många av elevernas ekonomiska situation. Flera elever reagerade nämligen på att deras egna erfarenheter inte stämde överens med det material som användes, exempelvis tillät budgeten i läromedlet familjen att köpa kläder för 2000:- i månaden, åka på två resor per år och spara 12.000:- i månaden. Jag anser därför att deras läromedel endast fokuserade på den optimala bilden av hur en privatekonomi bör se ut vilket jag såg gav många elever en olustig känsla. Detta väckte därför min nyfikenhet kring hur undervisningen om pengar och privatekonomi faktiskt ser ut i skolan, vilket undervisningsmaterial som används och i vilken utsträckning dessa mål ges utrymme i undervisningen. Genom att undersöka hur ekonomiundervisningen ser ut i årskurserna 1-6 vill jag bidra med kunskap som kan synliggöra möjligheter och förbättringar i undervisningen om ekonomi i grundskolans tidigare år.

1. Syfte och frågeställningar

Syftet med studien är att kvantitativt undersöka hur ofta lärare i årskurs 1–6 undervisar om pengar och privatekonomi utifrån Lgr22 jämfört med de övriga områden i samhällskunskap, vilka undervisningsmaterial som används samt i vilka årskurser området ges störst utrymme. Studien ska bidra med kunskap kring hur ofta undervisning kring privatekonomi sker, vilka material som används och

för att kartlägga hur väl undervisningen följer de ökade kraven på ekonomiundervisning i samhällskunskap i årskurs 1-6.

Frågeställningar:

1. Hur ofta undervisar lärare i årskurs 1–6 om pengar och privatekonomi jämfört med alla de andra målen i det centrala innehållet i samhällskunskap?
2. I vilka av årskurserna 1-6 fokuseras undervisningen om ekonomi mest enligt lärarna?
3. Vilka typer av undervisningsmaterial används i ekonomiundervisningen?
4. Vad i målen och det centrala innehållet i Lgr22 betonas mest i ekonomiundervisningen enligt lärarna?

2. Bakgrund

Bakgrundsavsnittet redogör för både äldre och nuvarande styrdokument för att ge en förståelse för hur ekonomiundervisning har utvecklats över tid i grundskolan. De centrala begreppen kring ekonomiundervisning i grundskolan beskrivs och aktuella debatter om undervisning i pengar och privatekonomi uppmärksammas. I nästa kapitlet sammanfattas sedan tidigare forskning. Sammantaget motiverar detta studiens problemformulering och frågeställningar.

2.1. Studiens koppling till skolans styrdokument över tid

Ekonomiundervisning i grundskolan har utvecklats över tid och regleras främst genom läroplaner och kursplaner.

I Läroplanen för grundskolan 1962, Lgr62 (Skolöverstyrelsen, 1962, ss. 230-231) behandlades privatekonomisk undervisning inom ämnet hembygdskunskap. I kursplanen för årskurs 1–3 skulle eleverna få förståelse för varor, pengar och ekonomiska värden. Eleverna skulle få kunskap om olika typer av butiker, om hur köp och betalning går till samt om vägning och mätning i samband med handel. Ett tidigt fokus på ekonomi och sparande lyftes också fram då det rekommenderades att ekonomiundervisningen påbörjades redan i årskurs två genom arbete med pengar och varor, där eleverna fick lära sig om butiker, betalning och mätning.

I Läroplanen för grundskolan 1969, Lgr69 (Skolöverstyrelsen, 1969, s. 178) gällde samma mål inom hembygdskunskap som i Lgr62 (Skolöverstyrelsen, 1962, s. 230) men med ett tillägg om att eleverna skulle få ekonomisk fostran, där de fick lärdom om hur de skulle vårda sin egen och andras egendom. I Lgr69 syntes ekonomiundervisningen även i samhällskunskap där mellanstadiet förväntades undervisas i enklare ekonomiska frågor och högstadiet skulle undervisas i både privatekonomi och samhällsekonomi (Skolöverstyrelsen, 1969, s. 182).

I Läroplanen för grundskolan 1980, Lgr80 (Skolöverstyrelsen, 1980, s. 89) byttes hembygdskunskap ut mot hemkunskap och ekonomi tog upp en stor del av den kursplanen. Eleverna skulle då lära sig att genomföra ekonomiska planeringar, beräkna kostnader, bedöma konsumentinformation och lära sig om hushållets resurser. Även här fanns det tydliga ekonomiska mål i samhällskunskap för samtliga årskurser. I lågstadiet skulle eleverna lära sig om ekonomisk planering, i mellanstadiet skulle eleverna fortsätta lära sig om ekonomisk planering men även om den ekonomiska resursfördelningen i kommunen. I högstadiet skulle eleverna

bland annat lära sig om privatekonomi och få konsumentfostran (Skolverket, 1980, ss. 125-126).

I kursplanen för grundskolan 1994, Lpo94 (Utbildningsdepartementet, 1994, s. 22) angavs det i kursplanen för hemkunskap att elever skulle lära sig planera sin ekonomi utifrån egna och hushållets resurser och behov. I kursplanen för samhällskunskap fanns det inte längre några mål kring privatekonomi men det stod med att eleverna skulle reflektera över internationella relationer och globala förhållanden ur ekonomiska aspekter (Utbildningsdepartementet, 1994, s. 41). Här syns alltså en tydlig skillnad från tidigare läroplaner där privatekonomi och ekonomisk fostran syntes tydligt i kursplanerna.

I Läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011, Lgr11 började privatekonomin synas i samhällskunskapens kursplan där det framhölls att elever skulle ha kännedom om samhällsekonomi, hushållsekonomi och privatekonomi. Det centrala innehållet visade att elever i årskurs F-3 skulle lära sig om ”pengars användning och värde. Olika exempel på betalningsformer och vad några vanliga varor och tjänster kan kosta” (Skolverket, 2011, s. 199). I årskurs 4-6 skulle eleverna lära sig mer om privatekonomi. I hemkunskapens kursplan innefattade i Lgr11 att elever skulle planera sin ekonomi utifrån egna och hushållets resurser, vilket även gällde för de lägre årskurserna (Skolverket, 2011, s. 42).

2.2. Studiens koppling till den nu gällande läroplanen

Med Lgr22 har ekonomi fortsatt fått ett tydligare fokus i de lägre årskurserna och undervisningen som tidigare till största del låg inom hemkunskapens ramar har delvis förflyttats till samhällskunskapen. I hemkunskapens kursplan betonas ungas privatekonomi, relationen mellan sparande och konsumtion samt olika betalningssätt (Skolverket, 2022, s. 44).

I samhällskunskapens kursplan framhålls att ekonomi är en grundläggande del av samhällets uppbyggnad och att det därför är motiverat att introducera ekonomi tidigt i undervisningen, vilket syns då det finns specifika centrala mål redan för årskurserna F-3 där pengars värde och användning introduceras (Skolverket, 2022, s. 197). I årskurs 4-6 fokuseras undervisningen på privatekonomi så som arbete, inkomst och konsumtion samt offentlig ekonomi och ekonomiska villkor världen över (Skolverket, 2022, s. 197). Anledningen till den ökade ekonomiundervisningen i samhällskunskap och anledningen till att de centrala målen gällande ekonomi nu finns bland alla åldrar i skolan förklaras i

kommentarsmaterialet till Lgr22 där det betonas att ekonomi är en grundläggande del av samhället vilket motiverar tidig introduktion av ekonomiundervisning (Skolverket, 2022 b, s. 22). Kommentarsmaterialet beskriver att pengars värde och användning börjar introduceras i årskurs F-3 genom att ge eleverna förståelse för olika betalmedel, vad pengar kan användas till och vad saker kostar. Läraren kan också tolka pengars värde som en ingång till att prata om etiska värden så som om det är viktigt att vara rik eller inte (Skolverket, 2022 b, s. 22). Detta utgör sedan grunden inför årskurs 4-6 där ekonomin kopplas till bekanta sammanhang och där relationen mellan arbete, inkomst och konsumtion tar vid (Skolverket, 2022 b, s. 25).

Sammanfattningsvis visar styrdokumentet att ekonomi har gått från att vara ett ämnesområde i hembygds-kunskap till att snabbt få fäste även i samhällskunskapen, men för att i Lpo 94 (Skolverket, 1994) tas bort från samhällskunskapen då ekonomiundervisningen återigen fokuserade på hemkunskap och äldre elever. I Lgr 11 (Skolverket, 2011) och Lgr 22 (Skolverket, 2022) blev ekonomiundervisningen åter ett integrerat innehåll i samhällskunskapen, med tydliga mål för progression och koppling till både privatekonomi och global ekonomi. Eftersom styrdokumentet visar en tydlig förändring både i ansvarsfördelningen för ekonomiundervisningen och i att undervisningen om ekonomi har förflyttats till lägre årskurser, undersöker studien i vilken utsträckning lärarna har följt med i denna utveckling.

I studien har jag valt att fokusera på två centrala mål kopplade till privatekonomi i samhällskunskapen, varav ett är från F-3 och ett är från årskurs 4-6 (Skolverket, 2022, s. 197). Dessa mål är utvalda för att begränsa studien till de privatekonomiska målen i de centrala innehåll i samhällskunskap.

- Pengars användning och värde. Olika exempel på betalningsformer och vad några vanliga varor och tjänster kan kosta. (F-3)
- Privatekonomi och relationen mellan arbete, inkomst och konsumtion. (4-6)

2.3. Centrala begrepp

Ekonomiundervisning

Ekonomiundervisning innefattar all undervisning som sker inom ekonomi, i detta fall i årskurserna 1–6. Enligt kommentarsmaterialet till LGR22 berör ekonomiundervisningen bland annat pengar, betalmedel, pengars värde, inkomst, utgifter och konsumtion (Skolverket, 2022, ss. 22, 25). Detta begrepp används i

studien för att beskriva undervisning som behandlar privatekonomi i årskurserna 1-6.

Inkomst och utgifter

Enligt Konsumentverket (u.å, s. 4) är inkomst pengar som kommer in från arbete, pension, månadspeng, bidrag eller A-kassa. Utgifter beskrivs som saker man betalar för, exempelvis nöjen, bostad eller mat (Konsumentverket, u.å, s. 4). I studien används begreppen inkomst och utgifter som en del av det centrala innehållet i årskurs 4-6 som utgör en stor del av den privatekonomiska undervisning som studien syftar att undersöka.

Konsumtion

Enligt Nationalencyklopedin (NE, u.å.) innebär konsumtion att något förbrukas eller används. Även Bruér (2025) beskriver konsumtion som en förbrukning eller användning av tjänster och varor. Även konsumtion är en del av det centrala innehållet i årskurs 4-6 som utgör en del av den privatekonomiska undervisningen som studien syftar att undersöka.

Pengar och betalmedel

Kommentarsmaterialet till LGR22 (2022 b, s. 20) beskriver att pengar och olika betalmedel berör kontanter, kortbetalning eller överföring mellan konton. Detta innefattar även begrepp som mynt, sedlar och kreditkort. Pengar och betalmedel är en del av det centrala innehållet i årskurs 1-3 som utgör en del av den tidiga ekonomiundervisningen som studien syftar att undersöka.

Privatekonomi

I denna studie ligger fokuset på endast privatekonomi, vilket innebär den ekonomi som berör egna eller familjens inkomster och utgifter (Bruér, 2025).

Undervisningsmaterial, läromedel och lärverktyg

En del av syftet handlar om undervisningsmaterial, vilket i studien avser material som används av lärare i ekonomiundervisningen. Undervisningsmaterial kan inkludera läromedel, lärarhandledningar, filmklipp, arbetsblad samt praktiska eller digitala material. Enligt Svenska Akademien (n.d.) är undervisningsmaterial olika typer av hjälpmedel för undervisningen.

Skolverket (2025) beskriver läromedel som tryckta eller digitala verk avsedda för undervisning och kopplade till läroplanen. Dessa material ska vara professionellt utgivna för att få kallas läromedel.

Annat undervisningsmaterial kallas enligt Skolverket (2025) för lärverktyg och innefattar material eller utrustning som används i undervisningen.

2.4. Offentliga debatter

Hösten 2025 fanns det en motion från Moderaterna som handlar om privatekonomi i grundskolan. De beskriver att unga människor i Sverige upplevs ha låg ekonomisk kunskap, vilken kan ses via en undersökning som finansinspektionen genomförde 2016 (Wernäng, 2025). Efter en utvärdering där de tittat på hur hög skuldsättning som finns bland unga drar moderaterna slutsatsen att kunskapen fortsatt är för låg när det gäller privatekonomi. Därför anser de att en förutsättning för bättre ekonomisk förståelse är att tidigt i livet få barn och unga att förstå hur ekonomi och sparande fungerar. Moderaternas förslag till riksdagsbeslut är att skolan bör få en mer central roll i undervisningen om privatekonomi och sparande, med motiveringen att samhället har utvecklats med allt för enkla sätt att handla på nätet och köpa saker på avbetalning, vilket i sin tur skapar högre skulder och psykisk ohälsa, som de sett hör ihop (Wernäng, 2025). Detta visar att ekonomiundervisning är en aktuell fråga som motiverar studien med tanke på att kraven gällande ekonomiundervisning i skolan kan komma att öka ännu mer den kommande tiden. Med det i bakhuvudet är det väl motiverat att undersöka hur ekonomiundervisningen ser ut i nuläget för att få kunskap kring möjligheter och förbättringar innan det kan komma att utökas än mer.

En annan debatt på SVT nyheter som syns under 2025 är att hem och konsumentkunskapens lektioner minskar för att ge plats åt bland annat nationella prov och temadagar. Så samtidigt som konsumtionshetsen ökar, minskar tiden för ämnet där privatekonomi är ett av tre områden som ska beröras (Svedere, 8 maj 2025). Som svar på detta har regeringen beslutat att öka undervisningstiden i hem och konsumentkunskap, men samtidigt kvarstår problemet att det är ett ämne som har många obehöriga lärare, vilket riskerar att undervisningen gällande privatekonomi ändå inte får rätt förutsättningar (Svedere, 8 maj 2025). Detta gör att privatekonomin blir ännu viktigare att prioritera i samhällskunskapen, som dessutom fått större ansvar för att undervisa i pengar och ekonomi. Detta motiverar att studera hur lärare i samhällskunskap arbetar med ekonomiundervisningen för att säkerställa att barn och unga får tillräckligt med undervisning inom området.

I en artikel från 2025 nämns det att föräldrar själva gått ihop och skapat en ekonomibok för att lära barn i lågstadiet om privatekonomi (Andersson, 21 maj 2025). De anser att det är svårt att lära barn om just privatekonomi hemma då många butiker inte längre accepterar kontanter och dessutom hittade de inga hjälpmedel som de kunde använda sig av (Andersson, 21 maj 2025). Detta motiverar frågeställningen om vilket undervisningsmaterial som används i skolorna inom ekonomiundervisningen, vilket kan komma att synliggöra en läromedelslucka.

3. Tidigare forskning

Detta kapitel presenterar den tidigare forskning som är relevant för studiens syfte. Först redogörs för hur litteratursökningen genomfördes, vilka databaser och sökord som använts samt hur urvalet av artiklar gjordes. Därefter sammanställs den tidigare forskningen i tre teman som belyser olika perspektiv på ekonomiundervisning och elevers förståelse för privatekonomi med grund i studiens syfte och frågeställningar.

3.1. Litteratursökning

I litteratursökningen har databaserna ERIC och Summon använts, sökningen har fokuserats på vetenskapliga och peer-reviewade artiklar som berör undervisning om ekonomi och finansiell litteracitet i yngre åldrar. Sökord som använts är economic, preschool, privatekonomi, financial literacy, Sweden och economics in primary school. Sökningen resulterade i sju relevanta studier som är utvalda med fokus på privatekonomisk undervisning. Då det finns begränsat med forskning i årskurs 1-6 avser de utvalda studierna en bredare åldersgrupp men alla med relevans i studiens syfte och frågeställningar.

Först hittades artikeln ”Kids, Cash and Sustainability: Economic Knowledge and Behaviors among Preschool Children” av Farhana Borg (2017) som är publicerad i *Early Child Development and Care*. Artikeln är hittad genom databasen ERIC med sökorden *Economic AND Preschool*. Studien utgår från ett sociokulturellt perspektiv och behandlar förskolebarns delaktighet i samhällsekonomin och varifrån de får sin ekonomiska kunskap. Borg visar att forskning om yngre barns ekonomiska förståelse är begränsad, vilket skapar en tydlig forskningslucka och motiverar vidare studier om undervisning och material kring ekonomi i de lägre åldrarna.

Den andra studien som inkluderades är ”Elevers förståelse av grundläggande privatekonomiska principer - implikationer för undervisning i HKK” av Patrik Hernvall och Inga-Lill Söderberg (2019) som är publicerad i tidningen *Forskning om undervisning och lärande*. Artikeln hittades via databasen Summon med sökorden *Elevers förståelse, privatekonomi*. Resultatet visar att privatekonomi undervisas i begränsad omfattning och ofta med vardagsnära exempel, samt att lärarens egna kunskaper påverkar undervisningens kvalitet och utformning.

Vidare användes artikeln ”Economics in Primary Schools: An Empirical Experiment from Hungary” av Judit Nagy (2023) publicerad i tidningen *Frontiers*

in Education, hittad via Summon med sökorden Economics in primary school. Studien visar att ekonomiskt innehåll kan integreras redan i de tidiga skolåren, och lyfter att både undervisningsmaterialets utformning och elevernas förkunskaper har stor betydelse för hur ekonomiska begrepp förstås.

Den fjärde artikeln var ”Teaching Financial Literacy: Competence, Context and Strategies among Swedish Teachers” av Mattias Björklund (2019) publicerad i tidningen Journal of Social Science Education, även den identifierad via Summon med sökorden Financial literacy, Sweden. Artikeln fokuserar på svenska gymnasielärares strategier och kompetens inom finansiell utbildning, och visar bland annat att lärares erfarenhet och trygghet påverkar hur de utformar undervisningen.

Den femte artikeln är ”Between Knowledge and Strategy: A Cross-Sectional Study on Financial Literacy, Coping, Consumer Loans, and Payment Preferences Among Young Adults in Sweden” av Henrik Levinsson, Lydia Santérus och Emma Samuelsson (2025) som är publicerad i tidningen Behavioral sciences, hittad via Summon med sökorden financial literacy Sweden strategies. Studien visar hur unga vuxnas finansiella kunskaper hänger samman med strategier för att hantera ekonomiska beslut, konsumtionslån och betalningsvanor. Resultaten belyser vikten av tidig undervisning för att förebygga ekonomiska svårigheter senare i livet.

Den sjätte artikeln som inkluderades är ”Assessing Financial Literacy Among the Young” av Luis Oberrauch, Tim Kaiser och Annamaria Lusardi (2024) som är publicerad i tidningen Journal of Financial Literacy and Wellbeing, hittad via Summon med sökorden young financial literacy. Artikeln belyser hur finansiell läskunnighet mäts hos unga och vilka kompetenser som är centrala. Studien bidrar med ett internationellt perspektiv och stärker relevansen av att studera hur skolan kan stötta elevers ekonomiska förståelse.

Slutligen inkluderades doktorsavhandlingen ”Hur kan ekonomi göras begripligt? En studie om villkor för kraftfull ekonomiundervisning i samhällskunskap” skriven av Niclas Modig (2023). Avhandlingen bidrar med kunskap om hur stor plats ekonomiska kunskaper tar i svenska samhällskunskapsböcker riktade mot gymnasieskolor, samt hur blivande lärare i samhällskunskap utvecklar sina kunskaper gällande att undervisa i ekonomi (Modig, 2023, s. 3). Modig (2023, ss. 56-57) använde sig av både kvantitativ och kvalitativ metod då de först samlade in digital data med både enkätundersökningar och digitala sökningar i läroböcker. För att få mer förståelse för ekonomiavsnitten i läroböckerna närlästes dessa avsnitt som en kvalitativ metod.

Anledningen till att alla (utom Modig (2023)) av de valda artiklarna använder sig av kvalitativ metod och valdes ut trots att denna studie kommer använda sig av en kvantitativ metod, är för att det finns begränsat med forskning inom detta område. Det har i sin tur skapat svårigheter att finna avhandlingar och artiklar som liknar den här studien. Men då många delar från de valda artiklarna var viktiga i studiens forskningsbakgrund för att motivera forskningsluckan och för att ha resultat som motiverar frågeställningarna valdes ovanstående sju studier ut ändå. Anledningen till att denna studie kommer använda sig av en kvantitativ metod är för att få så mycket data som möjligt att sammanställa för att få en bred bild av material och lärares mängd undervisning inom privatekonomi i samhällskunskap. En kvantitativ metod passar väl in på studiens syfte och frågeställningar vilket motiverar valet.

Då forskningsluckan även är tydlig gällande ekonomiundervisning i årskurs 1-6 saknas det artiklar och avhandlingar inom detta åldersspann. Därför ansågs studier vara relevanta även om åldersspannet inte stämde in. Exempelvis valdes en studie ut med fokus på barn i förskolan, eftersom det ansågs ligga närmare elever i årskurs 1 än studierna som behandlade undervisning i gymnasiet. Vissa av studierna fokuserar på ämnet hemkunskap, detta då ekonomiundervisningen till stor del legat, och ligger, i ämnet hemkunskap. I denna studien undersöks ekonomiundervisning i samhällskunskap men eftersom ekonomiundervisning återkom till samhällskunskap så sent som i LGR11 (2011) och LGR22 (2022) ligger många studiers fokus på ekonomiundervisning i hemkunskapsämnet. Sättet att undervisa på i hemkunskapen och samhällskunskapen kan dock stämma väl överens med varandra när det handlar om exempelvis privatekonomi, vilket gör studierna relevanta oavsett ämne.

3.2. Forskningsbakgrund

Efter att ha analyserat ovannämnda studier kopplades dessa till tre olika teman som passar väl in och kopplar samman artiklarnas resultat med den här studiens syfte och frågeställningar. De valda temana är:

1. Vikten av tidig ekonomiundervisning
2. Undervisningsmaterial och lärares erfarenheter
3. Vikten av att ha god förståelse för privatekonomi

3.2.1. Vikten av tidig ekonomiundervisning

Flera av de valda artiklarna visar att barn redan i tidig ålder kan utveckla en grundläggande förståelse för ekonomi, vilket motiverar att privatekonomi i linje med Lgr22 bör introduceras tidigt i skolan.

Hernvall, som är docent i pedagogik, och Söderberg, som är docent i företagsekonomi (2021, s. 111) har studerat elevers privatekonomiska förståelse i årskurs 4–6. Fokuset var på undervisning i hemkunskapen då större delen av ansvaret för ekonomiundervisningen låg där i LGR11 (2011) som regerade när den här studien genomfördes. Studien bygger på tre workshops på tre olika skolor där det totalt deltagit 191 elever. Studien undersöker inte elevernas kunskaper eller undervisningen i sig utan fokuserar på elevernas privatekonomiska förmåga (Hernvall & Söderberg, 2019, s. 112). Hernvall och Söderberg (2019, s. 113) menar att god finansiell förmåga och ekonomisk förståelse grundar sig i kunskap och kompetens, vilket tyder på hur viktigt det är att skapa rätt förutsättningar i undervisningen redan från tidig ålder. Hernvall & Söderberg (2019, s. 123) identifierade tre grundläggande privatekonomiska principer som många av eleverna behärskade. Dessa var resurs, värde och tid. Resurser kan handla om materiella, sociala eller personliga tillgångar som inte alla har (Hernvall & Söderberg, 2019, s. 125) och enligt resultatet värderade många elever relationer och egen kompetens framför materiella saker, men eleverna visar samtidigt förståelse för hur resurser, värde och efterfrågan hänger ihop (Hernvall & Söderberg, 2019, s. 125). Värde handlar vad något betyder för eleven i kombination med vad någon är beredd att betala för det. Eleverna visade i undersökningen att de har god förståelse för att när något både är roligt och populärt så ökar värdet. De var också medvetna om att när någon känd person involveras så ökar värdet på produkten eller upplevelsen bara av det (Hernvall & Söderberg, 2019, s. 127). Den sista principen som eleverna visade förståelse för var tid. Eleverna visade att de förstår att tid påverkar värdet på två olika sätt. Dels att om något sker upprepade gånger minskar värdet, och om något tar mer tid att tillverka ansåg eleverna att värdet borde öka (Hernvall & Söderberg, 2019, s. 127).

Resultatet visar att barn redan i årskurs 4-6 kan resonera kring ekonomiska frågor och ha förståelse för de tre olika principerna, resurs, värde och tid, vilket understryker vikten och möjligheterna att kunna undervisa i privatekonomi redan i de lägre årskurserna.

Författarna menar att det finns ett tydligt ökat behov av ekonomisk undervisning i samhället och att läraren har en viktig roll i att koppla det kända, såsom elevernas

vardagliga erfarenheter av pengar, konsumtion och sparande, till privatekonomiska begrepp. Det krävs också utveckling av undervisningsmaterial samt kartläggningsmaterial för att stötta lärarna i ekonomiundervisningen (Hernvall & Söderberg, 2019, ss. 130-131).

Resultatet visar att elever tidigt kan förstå grundläggande privatekonomiska principer, särskilt när undervisningen kopplas till bekanta processer. Studien visar också att de ekonomiska undervisningsmaterialen och kartläggningsmaterialen behöver utvecklas. Detta resultat stödjer mitt syfte av att undersöka i vilken omfattning lärarna arbetar med ekonomiundervisningen i förhållande till övriga områden i samhällskunskap samt vilket undervisningsmaterial som används i låg och mellanstadiet. Omfattningen mäts i den tid som lärarna anser att de lägger på ekonomiundervisningen i form av antal lektioner eller antal arbetsområden, i jämförelse med övriga områden i samhällskunskapen.

En studie som stämmer väl överens med läroplanens kommentarsmaterial som menar att ekonomiundervisningen ska införas redan i lågstadiet för att möta samhällets utveckling (Skolverket, 2022, s. 22) är Nagys studie om ekonomiundervisning i lågstadiet i Ungern (Nagy, 2023, ss. 1-2). Studien undersöker betydelsen av tidig ekonomiundervisning och forskaren argumenterar för att det är nödvändigt på grund av samhällets krav på ekonomisk förståelse och kunskap då dåliga ekonomiska beslut riskerar att skada både den enskilda individen och samhället i stort (Nagy, 2023, ss. 1-2). Nagy (2023, s. 2) nämner också att forskning visar att ekonomisk kunskap är grunden i att förbättra ekonomiska beteenden som i sin tur minskar ekonomisk problematik. Nagy (2023, s. 2) menar också att det bör vara skolans uppdrag att lära ut den grundläggande ekonomikunskapen och att den gärna får knytas samman med matematik eller samhällskunskap. 190 elever från årskurs 3 och 6 ur totalt 10 klasser deltog i studien som bestod av en 30 minuters lång interaktiv lektion med fokus på vardagsnära exempel för att öka elevernas förståelse (Nagy, 2023, ss. 2-3). Efter lektionen fick eleverna svara på ett frågeformulär gällande vad de tyckte om presentationen och ett kunskapstest för att testa de nya begreppen de lärt sig (Nagy, 2023, s. 3). Resultatet visade att många elever gillade lektionen och att de flesta gillade de praktiska delarna mer än de teoretiska. De som gillade lektionsupplägget presterade också bättre på kunskapsprovet vilket visar vikten av att undervisningen ska fånga intresset hos eleverna för att bidra till större kunskap. Detta motiverar alltså min studie gällande att få förståelse för hur lärare arbetar med ekonomiundervisning och vilka material som används. Min studie kan sedan ligga till grund för att arbeta fram andra, mer interaktiva material för kommande ekonomiundervisning i de lägre åldrarna.

Tillsammans visar dessa studier att tidig undervisning spelar stor roll, vilket är direkt kopplat till min fråga kring om, hur och när ekonomiundervisning sker i årskurs 1-6.

3.2.2. Undervisningsmaterial och lärares erfarenhet

Ett annat tydligt tema som återkommer i artiklarna är hur lärarens erfarenhet, kunskap och tillgång till undervisningsmaterial påverkar undervisningen i privatekonomi, vilket knyter an till den här studien om hur lärare arbetar med ämnet.

Studien av Björklund (2019, s. 28) undersökte skillnader mellan erfarna och nytexaminerade lärare när det gäller undervisning i finansiell läskunnighet. Finansiell läskunnighet finns enligt Björklund (2019, s. 29) med i Lgr11 (2011) då den innefattar undervisning i bland annat privatekonomi, Men då det inte finns beskrivet hur denna undervisning ska genomföras valde han att genomföra semi-strukturerade intervjuer med 21 lärare, för att finna undervisningens mål och innehåll. Björklund (2019, ss. 36-39) kom fram till att undervisningens mål och innehåll skiljde sig åt beroende på lärarens erfarenhet. Erfarna lärare använde ofta sin egen vardagliga ekonomiska kunskap, medan nytexaminerade i större utsträckning följde kursplan och pedagogiska principer. Ingen av lärarna hade formell innehållskunskap inom området, vilket lyfter fram betydelsen av lärarens egna erfarenheter i undervisningen.

Denna studie är relevant för mitt examensarbete eftersom den visar hur lärarens erfarenhet och förhållningssätt påverkar ekonomiundervisningens innehåll och mål, vilket ligger nära mitt syfte att undersöka i vilken utsträckning lärare undervisar om pengar och privatekonomi, vilka material som används samt i vilka årskurser undervisningen ges mest utrymme.

Hernvall och Söderberg (2019, ss. 130-131) menar dessutom att lärare behöver bättre undervisningsmaterial och kartläggningmaterial för att kunna undervisa effektivt i privatekonomi. Detta knyter direkt till min undersökning av just materialanvändning.

Modig (2023, s. 92) framhåller att styrdokumentet inte är tillräckligt tydliga med vilka begrepp som ska behandlas i ekonomiundervisningen på gymnasiet, därför hamnar ett stort ansvar på de läromedel som används och lärarnas undervisning. Ett extra stort ansvar hamnar på lärarna då Modig (2023, s. 92) insåg att de viktiga ekonomiska begreppen så som ränta, inflation, utbud och efterfrågan, syns och

behandlas på olika sätt i olika läroböcker. Samtidigt är språket i läroböckerna inte tillräckligt anpassat för att möta eleverna och stödja deras kunskapsutveckling. Lärarna har därför ett stort ansvar att förtydliga och komplettera ekonomiundervisningen vilket stärker denna studie som undersöker hur lärare arbetar med ekonomiundervisning och vilket material som används. Även om Modig (2023) studie handlar om gymnasielärare, berörs alla lärare i samhällskunskap av samma ansvar och utmaning, vilket kommer undersökas vidare i årskurs 1-6 i denna studie.

Studien av Borg (2017, s. 1256) som bland annat handlar om vilka källor barnen får sin ekonomiska kunskap från, är intressant för studien där lärarens roll som källa undersöks. Studien använde en kvalitativ metod med intervjuer där 59 barn intervjuades från 12 olika förskolor. Studien utgick från ett barnperspektiv, där barnen sågs som subjekt och deras egna erfarenheter var i fokus (Borg, 2017, ss. 1259-1260). Resultatet visar att barnens förståelse för ekonomi kommer från föräldrar, media, förskola och egna erfarenheter. Det var en viss skillnad mellan om barnen kom från en eko-certifierad förskola eller inte, då barnen från eko-certifierade förskolor visade större ekonomisk förståelse. Detta behöver dock fortsätta forskas kring då studien är så pass liten (Borg, 2017, s. 1267). Eftersom resultatet visar att barns ekonomiska förståelse formas av olika källor, stödjer det min studie gällande att undersöka hur lärare arbetar med ekonomiundervisningen och vilket material som används. Detta för att kunna se hur det skiljer sig från lärare och lärare eftersom det syntes en skillnad i barnens ekonomiska förståelse beroende på vilken förskola de gick på. Sammanfattningsvis visar forskningen att lärarens kompetens och erfarenhet spelar stor roll för innehållet och kvaliteten i ekonomiundervisningen, vilket knyter an till mina frågeställningar om hur lärare arbetar och vilket material som används.

3.2.3. Vikten av att ha god förståelse för privatekonomi

Ett tredje tema visar varför privatekonomi är ett viktigt undervisningsområde generellt, både för individers framtid och för samhället.

I studien av Levinsson mfl. (2025, s. 7) undersöker de sambandet mellan finansiell läskunnighet och ungas ekonomiska beteenden. Studien genomförs genom en kvantitativ enkätundersökning med 2057 deltagare i åldern 18–29 år (Levinsson mfl. 2025, s. 8) och resultaten visar att personer med högre finansiell läskunnighet betalar i större utsträckning sina köp med direktbetalning, medan personer med låg finansiell läskunnighet har högre risk att betala senare eller ta lån (Levinsson mfl. 2025, ss. 11-12). Detta tyder på att finansiell läskunnighet och ekonomisk förståelse är en viktig del i att skapa sig en trygg ekonomisk grund att stå på.

Därför motiveras min studie att undersöka hur lärare arbetar med privatekonomi redan i årskurs 1-6.

Oberrauch mfl. (2024, s. 63) undersöker vilken ekonomisk kunskap 15-åringar runt om i världen besitter när det gäller privatekonomi. Studien baseras på PISA:s fyra mätningar av finansiell litteracitet mellan 2012–2022. Där testades elevernas ekonomikunskaper genom både flervalsfrågor, öppna frågor och interaktiva uppgifter där eleverna måste använda sina kunskaper i verklighetsnära situationer. Urvalet är mycket stort och representativt för varje land, vilket gör resultaten tillförlitliga (Oberrauch mfl. 2024, s. 67).

Resultaten visar att ungas ekonomikunskaper skiljer sig kraftigt mellan länder och socioekonomiska grupper men resultatet visar också att de länder som presterat bäst har gjort stora satsningar på ekonomisk utbildning i skolan (Oberrauch mfl. 2024, s. 70), vilket motiverar min studie att undersöka hur lärare arbetar med privatekonomi i de tidiga åldrarna eftersom det visat sig göra stor skillnad för den kommande ekonomiska kunskapen hos unga.

Tillsammans visar dessa studier att finansiell läskunnighet och förståelse för privatekonomi har stor betydelse för individens framtid och samhällets ekonomiska hälsa, vilket motiverar att undersöka hur undervisningen i de yngre åldrarna ser ut.

3.3. Sammanfattning tidigare forskning

Tidigare forskning visar tydligt att barn och unga redan i tidiga skolår kan förstå grundläggande privatekonomiska principer. Hernvall och Söderberg (2019, ss. 123-127) visar att elever i årskurs 4-6 kan resonera kring de tre aspekterna resurser, värde och tid, och att undervisningens kvalitet påverkas av lärarens kompetens och de material som används. Även Nagy (2023, ss. 1-3) visar att ekonomiundervisning kan genomföras redan i lågstadiet och att elever lär sig bäst genom konkreta och interaktiva lektionsmoment.

Artiklarna betonar också betydelsen av lärarens roll och undervisningsupplägg. Björklund (2019, ss. 28-39) visar att lärares erfarenhet påverkar hur privatekonomi undervisas och att formell kunskap ofta saknas. Borg (2017, ss. 1256-1267) visar att barns ekonomiska förståelse formas av flera källor, vilket gör skolans roll extra viktig från tidiga år.

Forskning om äldre ungdomar (Levinsson m.fl. 2025; Oberrauch m.fl. 2024, ss. 7-12) visar dessutom att ekonomisk kunskap har ett starkt samband med

ekonomiska beslut senare i livet och att länder med tydlig och tidig ekonomiundervisning visar på bättre resultat.

Tillsammans pekar forskningen på att tidig undervisning är betydelsefull, att elever kan och bör lära sig ekonomi redan i lågstadiet och att lärarens kompetens och tillgång till relevant undervisningsmaterial är avgörande för elevers ekonomiska förståelse.

3.3.1. Forskningslucka

Trots att forskningen visar att unga både kan och bör få undervisning i privatekonomi tidigt, finns det begränsad forskning om hur lärare i Sverige faktiskt arbetar med privatekonomi i årskurs 1–6 efter att ekonomiundervisningen setts ta större plats i kursplanen för samhällskunskap i Lgr11 (2011) och Lgr22 (2022) jämfört med tidigare läroplaner. Flera studier undersöker elevernas förståelse eller effekter av undervisning och andra fokuserar på lärarens kompetens. Däremot saknas studier som specifikt undersöker hur mycket tid lärare lägger på ekonomiundervisning, vilka undervisningsmaterial som används, samt hur undervisningen varierar mellan lågstadiet och mellanstadiet i en svensk skola. Forskningen visar att det finns behov av utvecklade material och strategier i ekonomiundervisning i samhällskunskap, men det saknas kunskap om hur undervisningen faktiskt ser ut i praktiken i dagens klassrum.

Det är denna lucka detta examensarbete hoppas kunna fylla, för att skapa underlag för fortsatt forskning och utveckling av ekonomiundervisningen i årskurs 1-6.

4. Teoretiskt perspektiv

I detta kapitel presenteras studiens teoretiska utgångspunkt som kommer ligga till grund för analysen av den insamlade empirin. Den teoretiska utgångspunktens bärande begrepp beskrivs och kopplas till studien.

4.1. Powerful knowledge

Syftet med studien är att undersöka hur ofta lärare i årskurs 1–6 undervisar om pengar och privatekonomi utifrån Lgr22 jämfört med de övriga områden i samhällskunskap, vilka undervisningsmaterial som används samt i vilka årskurser området ges störst utrymme. För att analysera hur undervisning, lärare och material kan ge elever rätt förutsättningar i privatekonomi inför en kommande

vardag har ett teoretiska perspektiv valts ut. Den teoretiska utgångspunkten är powerful knowledge, som en teoretisk utgångspunkt av bland annat Michael Young, för att analysera den insamlade empirin om ekonomiundervisning i årskurs 1-6. Teorin menar att kunskapen eleverna lär sig behöver innehålla ämnesspecifik kunskap och ämnesspecifika begrepp för att eleverna ska få förståelse och makt som gör att de kan använda kunskapen i det verkliga livet (KÄKK, u.å., s. 1). Powerful knowledge kommer därför användas för att analysera den insamlade empirin kring hur mycket ekonomiundervisning som sker, vilket material lärarna använder sig av samt vilka mål i läroplanen som får mest fokus i undervisningen. Powerful knowledge handlar om att ge eleverna möjlighet att använda kunskapen för att påverka sin framtida livssituation till det bättre (KÄKK, u.å., s. 1), vilket återkopplar till varför denna studie genomfördes från början. Detta då privatekonomi är en aktuell samhällsfråga som kräver bättre och djupare kunskap redan tidigt för att undvika privatekonomiska problem i vuxen ålder.

Även Gericke et al. (2018) skriver att powerful knowledge handlar om ämnesspecifik kunskap som ger elever möjlighet att förstå världen bortom sina vardagliga erfarenheter (ss. 429–430). De menar att den typen av kunskap inte bara kan identifieras genom läroplanens formuleringar, utan behöver ses i hur den används i undervisningen, exempelvis genom vilka val läraren gör gällande innehåll och undervisningsmaterial (Gericke et al., 2018, ss. 432–433). Detta gör att teorin passar för att analysera hur ekonomiundervisning i årskurs 1–6 utformas och vilka kunskaper elever ges tillgång till.

4.2. Teoretiska perspektivets begrepp

Här beskrivs studiens teoretiska utgångspunkt med hjälp av relevanta begrepp.

4.2.1. Powerful knowledge

Ämnesspecifik kunskap

För att lärare ska ge elever rätt möjligheter till powerful knowledge i ett ämne krävs det ämnesspecifik kunskap. Gunita Elksne (2020, s. 138) beskriver det som att ämnesuppdelad undervisning är viktig därför att kunskapen är skapad av specialister och ständigt är föränderlig. Det ger även varje elev möjligheten att få en djupare kunskap och förståelse för den specifika kursplanens innehåll. I denna

studie kommer begreppet användas för att analysera privatekonomisk undervisning i samhällskunskap.

Kraftfull kunskap

Kraftfull kunskap är en översättning av powerful knowledge som är ett begrepp som har sitt ursprung i Émile Durkheim teori och som utvecklats med hjälp av bland annat Mikael Young (Elksne, 2020, s. 137). Enligt Durkheim (Elksne, 2020, s. 137) är kraftfull kunskap kopplat mänsklighetens utveckling, vilket gynnas av specialiserad kunskap. I denna studie används begreppet som en teoretisk utgångspunkt genom att analysera vilken typ av kunskap eleverna får tillgång till. Begreppet används också i frågeställningen om hur ofta lärarna undervisar i privatekonomi för att kunna analysera om kraftfull kunskap är möjlig.

Intellektuell makt

Slutligen beskrivs begreppet intellektuell makt som en makt lärare och skolväsendet bär en stor del av. Basil Bernstein som är ännu en utvecklare av powerful knowledge menar att viss kunskap ger eleverna en större makt än andra vilket ger lärare och skolsystemet stor makt då de kan avgöra vilken kunskap som förmedlas till eleverna (Elksne, 2020, s. 137). I denna studie används intellektuell makt som en del av analysen av den insamlade empirin gällande hur mycket tid lärarna lägger på ekonomiundervisningen, vilket innehåll som prioriteras samt vilka material som används. Genom att undersöka dessa delar synliggörs vilken typ, och mängd, av kunskap eleverna ges tillgång till. Detta är centralt i relation till studiens syfte och frågeställningar då lärarnas val påverkar elevernas möjlighet att utveckla de kunskaper som leder till framtida intellektuell makt när det kommer till att hantera och förstå sin privatekonomi.

5. Metod

I detta avsnitt presenteras studiens datainsamlingsmetod, urvalsgrupp och studiens genomförande. Även bearbetning av data och studiens tillförlitlighet går igenom, likaså vilka etiska överväganden som tas hänsyn till.

5.1. Val av metod

Studien har en kvantitativ metodansats som innebär att den empiriska datan samlas in i numerisk form och analyseras genom att identifiera mönster och

samband utifrån en enkel statistisk bearbetning. I denna studie används enkäter och den statistiska bearbetningen har genomförts genom att enkätsvaren sammanställts i frekvenser och visualiserats i stapeldiagram kopplade till enkätfrågorna. Genom att jämföra hur lärarna svarat har mönster kunnat identifierats, exempelvis genom att se i vilka årskurser flest lärare prioriterar undervisning i privatekonomi. Fokuset i den statistiska bearbetningen har varit att synliggöra lärares val och tankar samt att se likheter och skillnader mellan enkätsvaren för att slutligen dra slutsatser utifrån resultatet.

Enligt Ann Kristin Larsen (2018, s. 34) är en kvantitativ metod passande för att få en större bredd på studien, vilket är målet med denna studie. I denna studie innebär större bredd att ett större antal lärare deltar i studien för att öka generaliserbarheten och få en övergripande bild av hur privatekonomiundervisningen ser ut i samhällskunskap i årskurs 1-6. Detta för att ha kunskap att utgå ifrån inför kommande forskning gällande exempelvis utveckling av material.

Enligt Larsen (2018, s. 34) innehåller en kvantitativ undersökning en systematisk och strukturerad datainsamling med hjälp av exempelvis en enkät, vilket styrker valet av att ha en enkät som insamlingsmetod. Datan presenteras i form av statistik och siffror i tabellform, vilket även det går i linje med Larsens (2018, s. 34) beskrivning av en kvantitativ undersökning. För att samla in empiri som besvarar samtliga av studiens frågeställningar, genomförs en enkät med både slutna och öppna svar, vilket är studiens datainsamlingsmetod. Öppna svar är nödvändigt gällande frågan om vilka material som används, detta för att inte begränsa lärarna kring en viss typ av material. Vid övriga frågeställningar är frågorna slutna och tydliga för att det ska bli så tydligt som möjligt när den kommande statistiken redovisas.

Eftersom metoden är kvantitativ i form av en enkät skapas förutsättningarna att endast få information och empirisk data som faktiskt besvarar studiens syfte och frågeställningar. Detta då enkätens frågor är formulerade och bestämda på förhand, vilket innebär att respondenterna endast kan besvara dessa frågor och på så sätt begränsas den insamlade empirin (Larsen, 2018, s. 35). En annan fördel med enkäter är att samma frågor når en större mängd personer, vilket ger större möjlighet att generalisera svaren (Larsen, 2018, s. 35) och få en bred bild över hur ekonomiundervisningen ser ut i årskurs 1-6. En svaghet med enkäter är att det inte

finns möjlighet att ställa följdfrågor eller förtydliga frågor under datainsamlingen, vilket ställer höga krav på att frågorna är tydligt formulerade och lätta att förstå för respondenten (Larsen, 2018, s. 35). För att minska denna svaghet har enkätfrågorna i denna studie utformats med tydliga begrepp, fasta svarsalternativ och tydlig koppling till frågeställningarna, vilket syftar till att öka både begriplighet och tillförlitlighet i respondenternas svar.

Metoddesignen är en tvärsnittsstudie som innebär att all data samlas in vid ett specifikt tillfälle, detta för att skapa en bild av hur ekonomiundervisningen ser ut just nu, år 2026. En tvärsnittsstudie innebär att datan samlas in vid ett specifikt tillfälle, med ett större antal deltagare för att skapa förutsättningar att kartlägga och generalisera området (Forskningsstrategier, u.å).

5.2. Urval och undersökningsgrupp

Undersökningsgruppen är lärare som undervisar i SO/samhällskunskap i årskurs 1-6. För att kunna genomföra en generalisering utifrån resultatet krävs att urvalet är ett sannolikhetsurval, vilket innebär att alla som kan ingå i undersökningsgruppen har lika stor chans att bli en del av urvalet (Larsen, 2018, s. 51). Studien genomförs genom slumpmässigt urval som är en del av ett sannolikhetsurval. Att urvalet sker slumpmässigt innebär i denna studie att alla skolor har en möjlighet att bli valda men att ett antal skolor lottas fram med hjälp av datorn, detta då undersökningsgruppen är så pass stor. På skolverkets hemsida (Utbildningsguiden, u.å) finns en lista på alla skolor i Sverige, där filtrerades listan så att endast skolor med årskurserna 1-6 fanns med. Denna lista har kopierats och lagts in i en slumpgenerator på datorn där 200 skolor slumpvis valts ut. Varje skola har i listan en mejladress dit enkäten skickats. Rektorererna på skolan får då enkäten skickad till sig med förhoppningen att den skickas vidare till alla lärare som undervisar i SO/samhällskunskap på skolan. Eftersom studien omfattar lärare i årskurs 1-6 är det önskvärt att det deltar ungefär lika många lärare i årskurs 1-3 som i årskurs 4-6, detta då dessa årskurser följer olika kursplaner och för att lärarna innehar olika typer av utbildning beroende på vilka årskurser de undervisar i. Urvalet är därför även stratifierat, vilket enligt Larsen (2018, s. 52) innebär att populationen i undersökningsgruppen är indelade i grupper, detta för att säkra gruppernas representation i studien. I varje grupp sker sedan urvalet slumpmässigt, men med lika många deltagare i respektive grupp.

Enkäten skickades ut till 200 slumpvis valda skolor i Sverige och 50 enkätsvar samlades in. Hälften av svaren är från lärare i årskurs 1-3 och hälften av svaren är från lärare i årskurs 4-6. Att urvalet är tillräckligt stort är en viktig aspekt för att kunna generalisera resultatet på resterande del av populationen i undersökningsgruppen (Larsen, 2018, ss. 52-53). Det är utifrån målet med inskickade enkäter som antalet utskickade enkäter avgörs. Enligt Larsen (2018, s. 53) är det bra om mer än 50% av urvalet besvarar enkäten. Med det i åtanke skickade jag ut enkäten till 200 skolor med förhoppningen om att 100 lärare skulle svara på enkäten. Jag fick endast svar från 50 lärare vilket gav ett större bortfall än planerat.

5.3. Studiens genomförande

Studien genomfördes genom att en enkät (Se bilaga 1) med frågor utformades med tydlig koppling till studiens syfte och frågeställningar. Enkäten konstruerades med framförallt slutna frågor för att få en översikt av hur ofta undervisning om privatekonomi genomförs samt vilka undervisningsmaterial som används. Varje frågeställning i min studie fick två frågor kopplade till sig i enkäten för att minska risken att frågan misstolkades och för att resultatet skulle bli enklare att koppla till mitt syfte och mina frågeställningar vid analysen. En fråga var en öppen fråga gällande vilket material lärarna använde. Den öppna frågan fick tyvärr få svar från respondenterna vilket bidrog till att jag valde att inte analysera den frågan på samma sätt som övriga frågor. Respondenterna kunde alltid kryssa i flera svarsalternativ på varje fråga.

Efter att enkäten skapats genomfördes en mindre typ av pilotstudie där enkäten testades på tre utvalda lärare för att säkerställa att frågorna var tydliga och relevanta. De justeringar som gjordes efter pilotstudien var enbart att ändra så att respondenterna kunde kryssa i fler alternativ än ett då det inte fungerade felfritt under pilotstudien.

Enkäten skickades sedan ut digitalt till urvalet av lärare i årskurs 1-6 och datainsamlingen pågick under tre veckor där svaren inkom digitalt. När 50 svar hade inkommit sammanställdes den insamlade empirin och resultatet analyserades och diskuterades med utgångspunkt i studiens teoretiska utgångspunkt, powerful knowledge. Resultatet bearbetades, visualiserades via stapeldiagram och diskuterades sedan med powerful knowledge som grund. Diskussionen genomsyras därför av frågeställningen om resultatet kan tänkas bidra till kraftfull

kunskap eller inte utifrån lärarnas inlämnade svar.

5.4. Bearbetning och analys av data

Den insamlade empirin analyseras utifrån studiens teoretiska utgångspunkt, powerful knowledge. Först görs en sammanställning av hur ofta ekonomiundervisning sker, vilka material som används och i vilka årskurser undervisningen ges mest utrymme. Sammanställningen framställs i tabeller och grafiska framställningar, som enligt Larsen (2018, s. 86) ger en tydlig översikt av resultatet. Därefter genomförs en analys med fokus på teorins centrala begrepp. Analysen syftar till att bedöma om undervisningen bidrar till att eleverna får möjlighet att utveckla den ämnesspecifika kunskap som kan generaliseras och ge eleverna makt i vardagliga, ekonomiska situationer, vilket är grunden i powerful knowledge (Elksne, 2020, s. 138). Detta gör att diskussioner om undervisningens innehåll, materialval och dess potential att ge eleverna intellektuell makt i privatekonomiska frågor kan genomföras.

5.5. Uppsatsen tillförlitlighet

Studiens relevans kan bedömas som hög då privatekonomi och pengar är ett centralt innehåll i samhällskunskapen i samtliga årskurser i årskurs 1-6 (Lgr22, 2022). Samtidigt är privatekonomi en aktuell samhällsfråga med flertalet aktiva debatter (se s. 6). Studiens syfte är att bidra med kunskap om hur undervisningen inom pengar och privatekonomi ser ut i årskurs 1-6 då en tydlig forskningslucka finns där. Resultatet av studien kan därför vara användbart för både lärare, skolutvecklingen framåt och för att gynna utvecklingen av material till ekonomiundervisning i yngre åldrar.

Studiens validitet handlar om att mäta det som faktiskt ska mätas (Larsen, 2018, s. 59). För att stärka validiteten har enkätens frågor utformats med tydlig koppling till respektive frågeställning i studien och samtliga frågor är ställda två gånger på olika sätt för att undvika missförstånd hos respondenterna.

Reliabiliteten i studien handlar om att det kan ske få slumpmässiga mätfel i en studie, exempelvis att svarskategorierna är så exakta som möjligt för att undvika olika uppfattning av ett svar (Larsen, 2018, s. 62). För att säkerställa hög reliabilitet har enkäten utformats med tydliga svarsalternativ istället för svar som sällan, mycket eller lite. Se bilaga 1 för att se enkätens frågor.

5.6. Etiska överväganden

Studiens etiska överväganden baseras på Vetenskapsrådet forskningsetiska riktlinjer för forskning som involverar människor (Vetenskapsrådet, 2024, s. 58) Dessa etiska överväganden är att göra gott, att inte skada, att respektera självbestämmande och att upprätthålla rättvisa. Studien följer dessa överväganden eftersom studiens syfte är att göra gott genom att bidra med ny kunskap inom området ekonomiundervisning i årskurs 1-6. Samtidigt följer studien självbestämmandet som innebär att respondenterna får tydlig information om att det är frivilligt att delta i studien (Vetenskapsrådet, 2024, s. 59). Detta görs genom att respondenterna får ett informationsbrev (se bilaga 2) skickat till sig samtidigt som enkäten. Informationsbrevet innehåller information om studien och visar att studien är frivillig, vilket följer vetenskapsrådets forskningsetiska principer om både informationskrav och samtycke (Vetenskapsrådet, 2024, s. 62). Att upprätthålla rättvisa innebär att respondenter som utsätts för risker under studien ska få ta del av forskningens nytta, men denna studie anses inte innefatta sådana risker. Dock får deltagande respondenter mer än gärna ta del av studiens resultat för att få mer kunskap och medvetenhet inför vidare arbete med ekonomiundervisningen i årskurs 1-6.

Vetenskapsrådet tar även upp konfidentialitet och anonymitet som en svårighet vid nätbaserad forskning (Vetenskapsrådet, 2024, ss. 69-70). I denna studie säkerställs konfidentialiteten genom att alla respondenter är helt anonyma, det enda de behöver fyllas i innan de besvarar enkätens frågor är vilken årskurs de undervisar i. Resultatet redovisas sedan samlat vilket gör att enskilda deltagares svar inte kan kopplas till en specifik enkät.

6. Resultat och analys

I detta kapitel redovisas och analyseras resultaten från den kvantitativa enkätundersökningen. Resultaten presenteras utifrån studiens fyra frågeställningar och fokuserar på studiens syfte att undersöka hur lärare beskriver sin ekonomiundervisningen i samhällskunskap i årskurs 1-6 utifrån tid, tillgång till material och prioriteringar. Analysen genomförs med stöd i teorin Powerful knowledge (se s. 19).

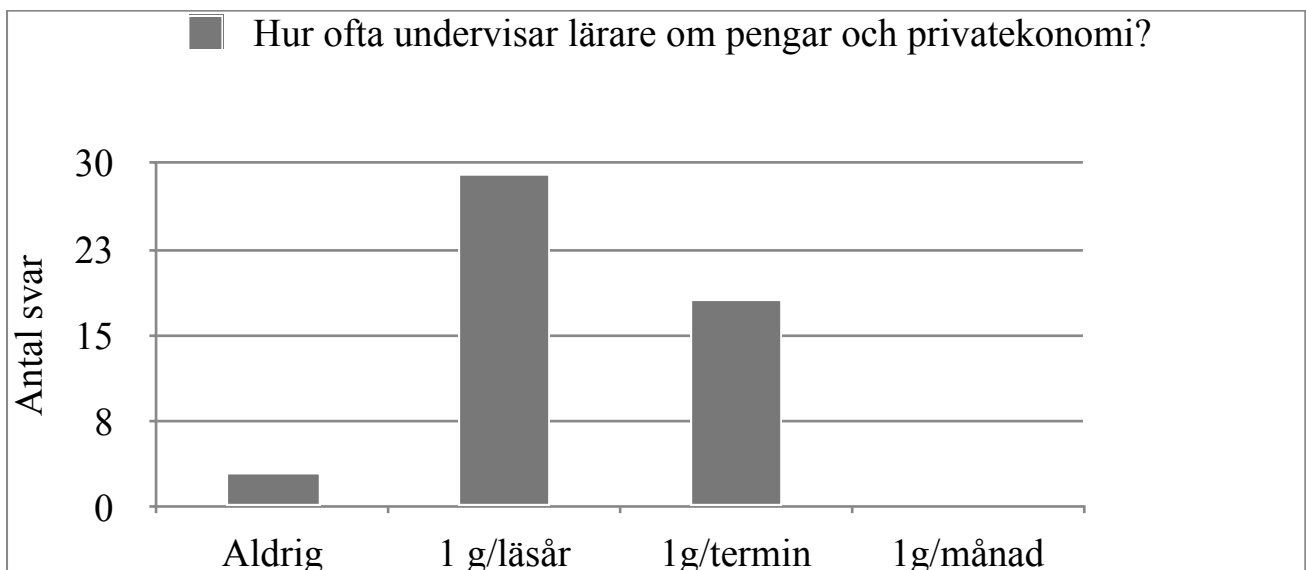
6.1. Hur ofta undervisar lärare i årskurs 1–6 om pengar och privatekonomi jämfört med de andra delarna i det centrala innehållet i samhällskunskap?

De två enkätfrågor som berör ovanstående frågeställning är:

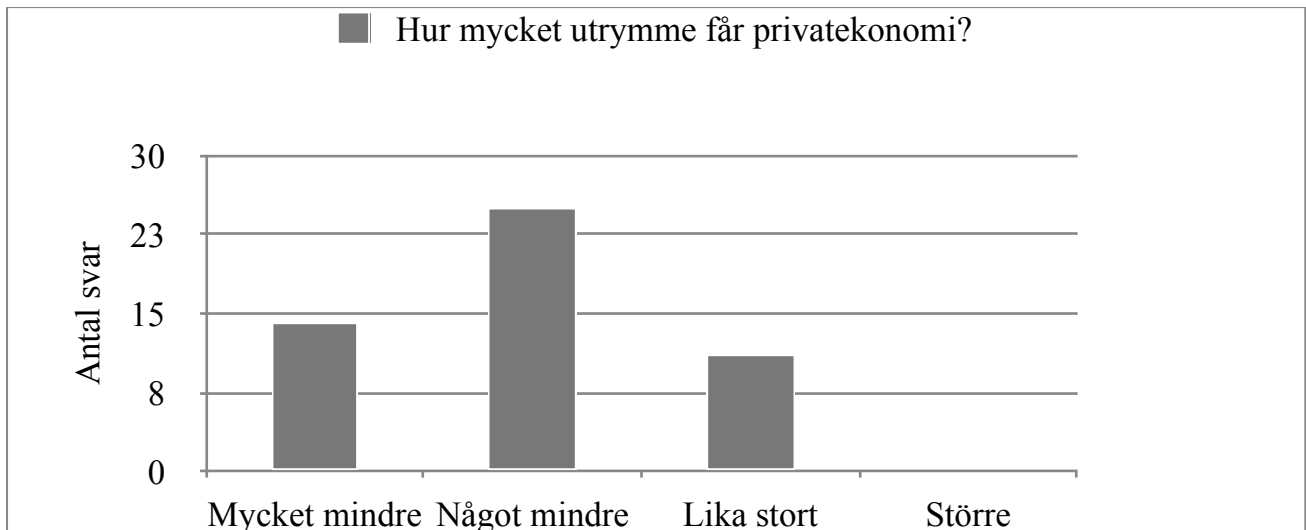
1. Hur ofta undervisar du om pengar och privatekonomi inom samhällskunskap?
2. Jämfört med andra områden i samhällskunskap, hur mycket utrymme får pengar och privatekonomi i din undervisning?

Resultatet visar att 3 lärare aldrig undervisar i privatekonomi inom samhällskunskap, 29 lärare undervisar i privatekonomi någon gång per läsår och 18 lärare undervisar i privatekonomi någongång per termin. Resultatet visar också att 14 lärare lägger mycket mindre utrymme på pengar och privatekonomi jämfört med andra områden i samhällskunskap. 25 lärare lägger något mindre utrymme på privatekonomi och 11 lärare lägger ungefär lika stort utrymme som övriga ämnen i samhällskunskap. Nedan visas två olika stapeldiagram som visar resultatet

Tabell 1: Fördelning av hur ofta lärare undervisar om pengar och privatekonomi.

Tabell 2: Jämförelse av hur stor plats privatekonomi tar i undervisningen jämfört med andra mål i det centrala innehållet i samhällskunskap.

6.1.1. Analys

Resultatet visar att undervisning om pengar och privatekonomi i samhällskunskap i de flesta fall ges mindre utrymme än övriga delar i kursplanen för samhällskunskap i Lgr22. Resultatet visar också att lärarna undervisar i privatekonomi i samhällskunskap max någon gång per termin, de flesta bara en gång per läsår och vissa aldrig. Vilket utifrån perspektivet powerful knowledge (se s. 18-19) ger eleverna en allt för begränsad tillgång till den ämnesspecifika kunskapen för att de ska kunna omvandla och använda kunskapen i det verkliga livet (KÄKK, u.å., s. 1). Som Basil Bernstein beskriver (Elksne, 2020, s. 137) har lärarna en stor makt gällande vilken kunskap eleverna får med sig som senare bidrar till elevernas intellektuella makt i vardagen, vilket innebär att eleverna får en större förståelse och handlingsberedskap i vardagen.. Den intellektuella makten innebär att viss kunskap ger större makt än annan och för att eleverna ska ha makt över sin ekonomi i framtiden krävs det att de får tillgång till den kunskapen som krävs för att skapa sin egna intellektuella makt. Enligt resultatet ovan får eleverna undervisning om privatekonomi relativt sällan samtidigt som andra områden prioriteras högre i samhällskunskapen.

6.2. I vilka av årskurserna 1-6 fokuseras undervisningen om ekonomi mest enligt lärarna?

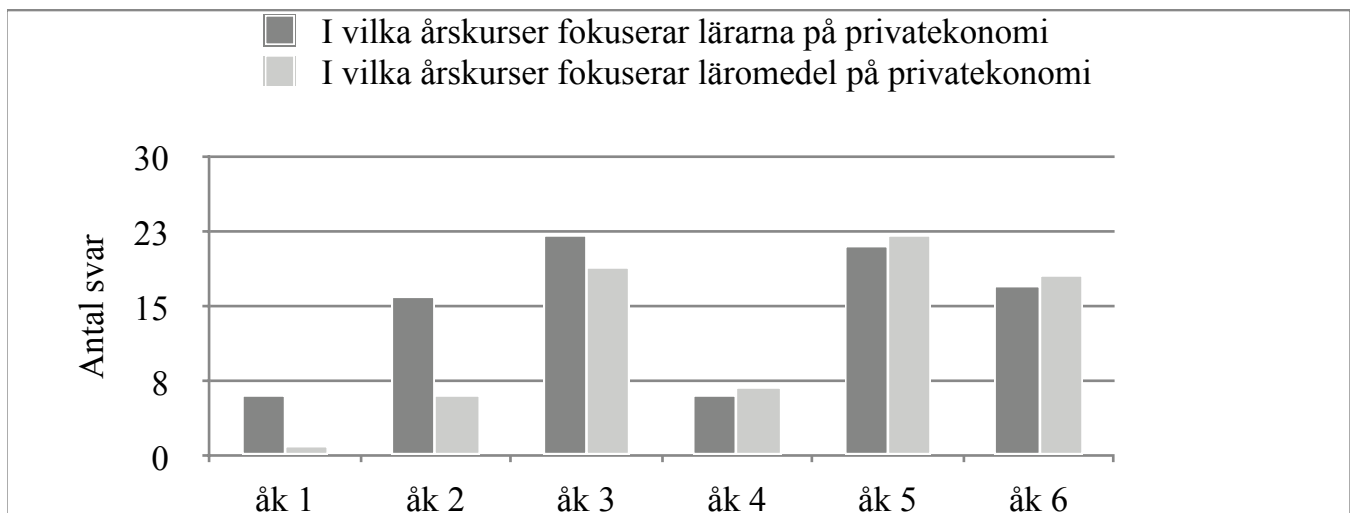
De två enkätfrågor som riktar sig till ovanstående frågeställning är:

1. I vilka årskurser väljer du att undervisa om pengar och privatekonomi (fyll endast i de årskurser där du personligen undervisar aktivt mot kursplanens mål gällande pengar och privatekonomi)
2. I vilka årskurser upplever du att undervisningen om pengar och privatekonomi får störst utrymme? (Sett till befintliga läroböcker, material och kursplaner)

Resultatet visar att 6 lärare fokuserar på undervisning i privatekonomi i årskurs 1, 16 lärare i årskurs 2, 22 lärare i årskurs 3, 6 lärare i årskurs 4, 21 lärare i årskurs 5 och 17 lärare i årskurs 6. Samtidigt visar resultatet att 1 lärare upplever att skolans läromedel fokuserar på undervisning i privatekonomi i årskurs 1, 6 lärare i årskurs 2, 19 lärare i årskurs 3, 7 lärare i årskurs 4, 22 lärare i årskurs 5 och 18 lärare i årskurs 6.

Nedan visas båda enkätfrågornas svar i ett gemensamt stapeldiagram.

Tabell 3: Sammanställer i vilka årskurser lärarna anser att det blir störst fokus på privatekonomi, både enligt deras egna didaktiska planering och utifrån läromedlens upplägg.

6.2.1. Analys

Enligt resultatet undervisas eleverna främst i privatekonomi i årskurs tre och fem, vilket även stämmer väl överens med lärarnas upplevelse kring att skolans läromedel fokuserar mest på ekonomiundervisning i samma årskurser. Det är även ett stort fokus på undervisning i privatekonomi i årskurs två och sex medan det är få lärare som fokuserar på privatekonomi i årskurs ett och fyra.

Resultatet kan förstås genom att lärarna tagit ett beslut om när det passar bäst för eleverna att få ta del av den ekonomiska kunskapen, vilket är en del av lärarnas didaktiska beslut och makt (Elksne, 2020, s. 137). Lärarna i sin tur verkar vara styrda av hur skolans läromedel är uppbyggda då det finns ett samband mellan när mest undervisning kring privatekonomi ges och i vilken årskurs lärarna upplever att skolans läromedel fokuserar mest på privatekonomi. Det kan på så sätt visa att makten inte bara är lärarnas utan även skolan som valt ut vilka läromedel som ska användas eller författarna till de läromedel som används på skolan.

Analyseras resultatet utifrån begreppet ämnesspecifik kunskap som är en stor del av powerful knowledge (Elksne, 2020, s. 138) visar det att elevernas tillgång till systematiserad och ämnesspecifik kunskap inom privatekonomi varierar beroende på årskurs.

6.3. Vilka typer av undervisningsmaterial används i ekonomiundervisningen?

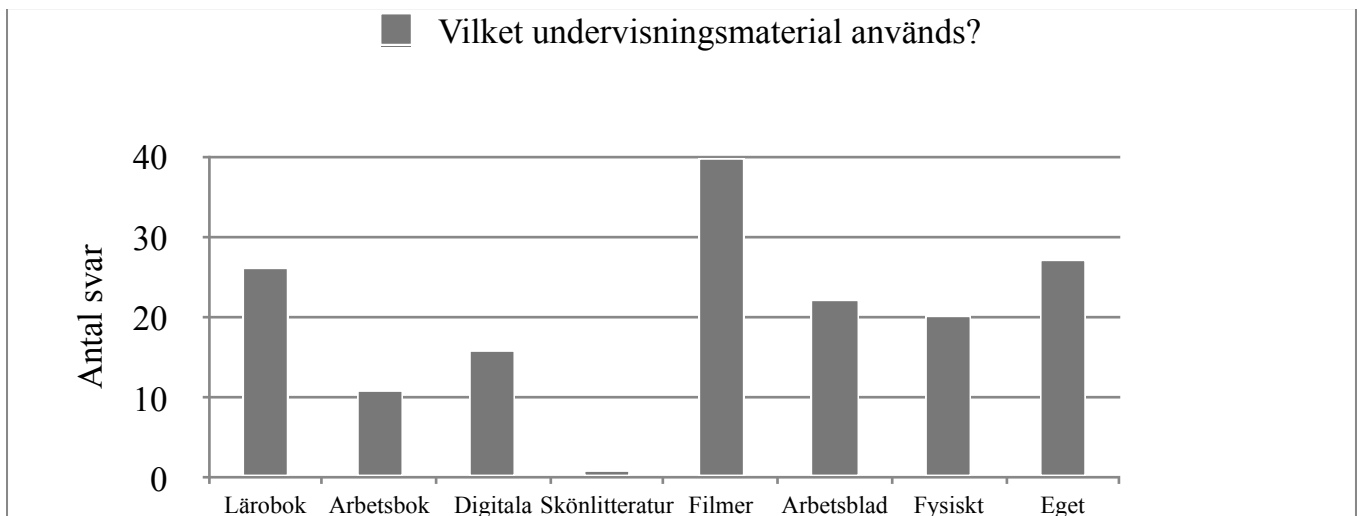
De frågor i enkäten som är kopplade till ovanstående frågeställning är:

1. Vilka typer av undervisningsmaterial använder du i undervisningen om pengar och privatekonomi.
2. Vilket undervisningsmaterial använder du främst i ekonomiundervisning, skriv gärna typ av material och märke på exempelvis lärobok. (Öppen fråga som få svarade på)

Resultatet visar att 26 lärare använder sig av skolans lärobok, 11 lärare använder sig av tillhörande arbetsbok, 16 lärare använder digitala läromedel, 1 lärare använder skönlitteratur, 40 lärare använder filmer och filmklipp, 22 lärare använder arbetsblad, 20 lärare använder fysiskt material som exempelvis pengar och 27 lärare använder eget material i sin undervisning kring privatekonomi.

Några lärare lade även till en mer specifik kommentar om vilket material de använde sig av och där visade resultatet att 11 lärare använde sig av SO-boken PULS, 3 lärare använde sig av filmer från UR-play och 20 lärare använde eget material som de skapat från grunden med fokus på att materialet ska vara elevnära.

Tabell 4: Visar fördelningen mellan vilka typer av material lärarna anser att de använder sig av i ekonomiundervisningen.

6.3.1. Analys

Resultatet visar att lärarna använder en stor variation på undervisningsmaterial när det kommer till att undervisa om privatekonomi i samhällskunskap. Filmer och filmklipp används till största del men även skolans lärobok och eget material används av många lärare. Gericke m.fl. (2018, ss. 432-433) menar att powerful knowledge inte enbart handlar om vad styrdokumentet säger utan till stor del analyseras genom att se vilka undervisningsmaterial som lärarna väljer att använda och hur undervisningen utformas. Lärarnas val av undervisningsmaterial har därför stor betydelse när det handlar om vilken typ av kunskap eleverna får ta del av.

Resultatet visar att skönlitteratur sällan används men de undervisningsmaterial som istället används kan anses vara elevnära eftersom lärarna valt material som är vardagsnära och enkla för eleverna att ta in vilket i sin tur skapar goda förutsättningar för eleverna att få en generaliserbar kunskap, vilket är grunden i powerful knowledge (Gericke m.fl. 2018, ss. 429-430). Detta ses genom att både filmer, fysiskt material och eget material som är anpassade utifrån eleverna används flitigt.

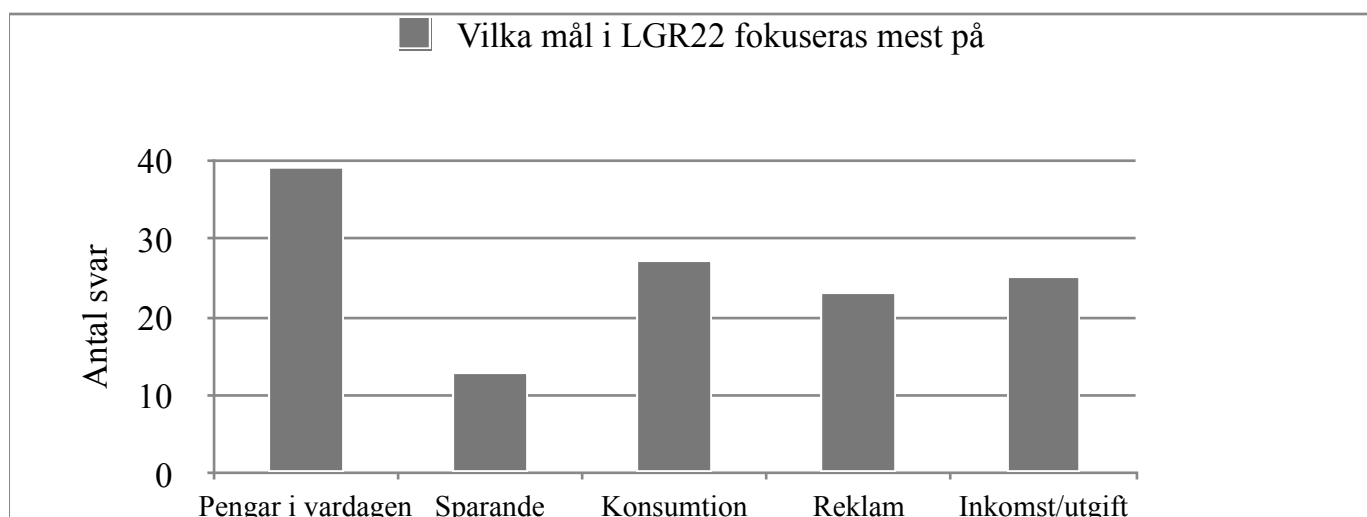
6.4. Vad i målen och det centrala innehållet i LGR22 betonas mest i ekonomiundervisningen enligt lärarna?

Enkätfrågorna som kopplades till ovanstående frågeställning är:

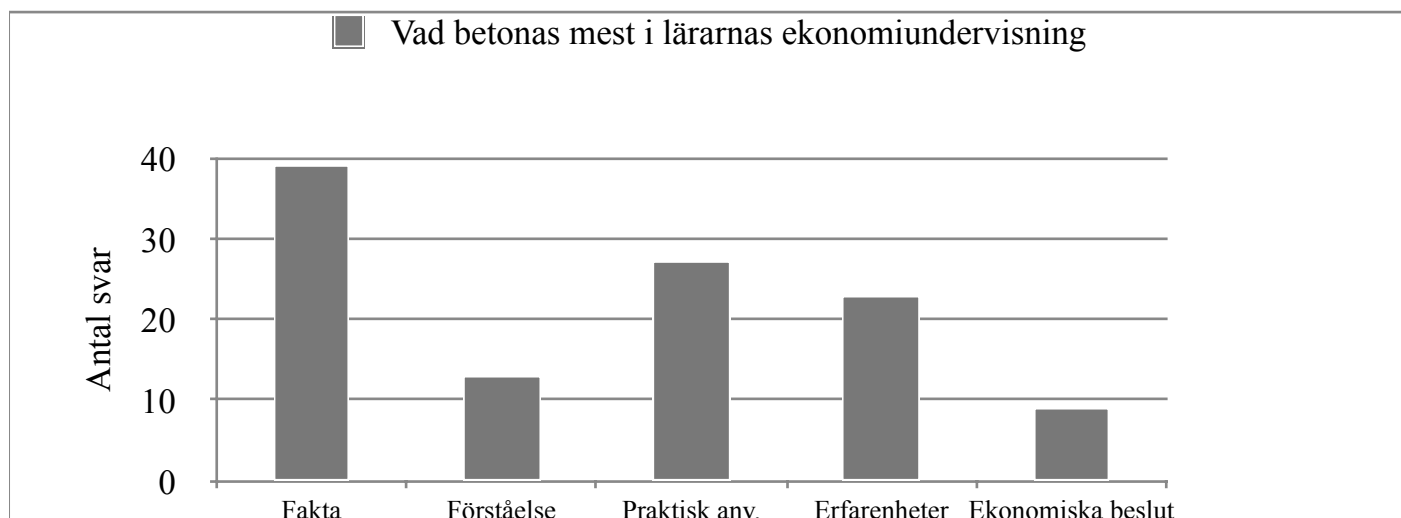
1. Vilka delar av det centrala innehållet i samhällskunskap kopplat till privatekonomi arbetar du mest med?
- 2: Vad betonas mest i din ekonomiundervisning?

På frågan om vilka mål i läroplanen som lärarna fokuserar mest på visar resultatet en splittrad bild. Resultatet visar att 39 lärare fokuserar mest på pengars användning i vardagen, 13 lärare fokuserar på att spara och planera ekonomi, 27 lärare fokuserar på konsumtion och ekonomiska val, 23 lärare fokuserar på reklam och dess påverkan och 25 lärare fokuserar främst på inkomstkällor och utgifter. Samtidigt visar resultatet att 23 lärare fokuserar mest på faktakunskaper så som begrepp och kunskap om pengar och privatekonomi, 24 lärare fokuserar på elevernas förståelse och resonemang, 33 lärare fokuserar på praktisk användning av pengar i vardagen, 32 lärare fokuserar på elevernas egna erfarenheter och 9 lärare fokuserar på elevernas förmåga att fatta ekonomiska beslut. Resultatet visas nedan upp i två olika stapeldiagram.

Tabell 5: Visar vilka mål lärarna väljer att fokusera mest på i sin undervisning.

Tabell 6: Sammanställer vilka kunskaper som betonas mest i lärarnas undervisning.

6.4.1. Analys

Resultatet visar att undervisningen till stor del handlar om pengar i vardagen, konsumtion samt inkomstkällor och utgifter. Resultatet visar också att faktakunskaper i formen av kunskap kring ekonomiska begrepp är det som flest lärare fokuserar på medan undervisning om ekonomiska beslut tar minst plats. Resultatet tyder alltså på att undervisningen satsar mycket på vardagsnära innehåll vilket kan öka förståelsen för privatekonomi men som kan hindra den kraftfulla kunskapen som powerful knowledge syftar på. Detta då Gericke et al. (2018, ss.429-430) skriver om att kraftfull kunskap skapas när elever får en förståelse för kunskap som ligger bortom deras egna erfarenheter och vardag. Resultatet visar att lärare till stor del fokuserar på praktisk användning och elevers erfarenheter vilket kan begränsa den teoretiska förståelsen och kunskapen som krävs för att förstå och generalisera den privatekonomiska kunskapen.

6.5. Sammanfattning resultat och analys

Resultatet visar att undervisning om privatekonomi får mindre utrymme än övriga områden i samhällskunskap med utgångspunkt i Lgr22. De allra flesta lärare undervisar i privatekonomi någon gång per läsår eller någon gång per termin samtidigt som vissa lärare inte undervisar i privatekonomi alls.

Både lärare och läromedlens planering visar att mest fokus på privatekonomi läggs i årskurs tre och fem, mycket läggs även i årskurs fyra och sex medan det inte är alls lika prioriterat i årskurs ett och fyra. Lärarnas val gällande när de väljer

att fokusera på ekonomiundervisning stämmer alltså väl överens med hur läromedlen är uppbyggda.

Resultatet visar att lärarna använder flertalet olika undervisningsmaterial i sin ekonomiundervisning men att filmer och filmklipp är det som används allra mest. Även eget material som lärarna själva skapat använd flitigt. Skolans läroböcker är även de material som förekommer ofta.

Slutligen visar resultatet att undervisningen fokuserar mest på pengars användning i vardagen, pengars värde och elevers erfarenheter. Faktakunskaper är något som flertalet lärare fokuserar på medan förståelse och elevers förmåga att fatta ekonomiska beslut inte är lika prioriterat.

7. Diskussion

I detta kapitel diskuteras resultatet i relation till tidigare forskning och studiens valda teoretiska utgångspunkt en Powerful knowledge. Studiens metod diskuteras och problematiseras utifrån genomförande och resultat. Kapitlet avslutas sedan med en slutsats som sammanfattar resultatet och fokuserar framåt på framtida forskning.

7.1. Resultatdiskussion

Nedan diskuteras resultatet i relation till tidigare forskning och studiens valda teoretiska utgångspunkt under tre olika rubriker. Ekonomiundervisningens omfattning diskuteras studiens frågeställningar gällande ekonomiundervisningens omfattning samt i vilka årskurser ekonomiundervisningen fokuseras mest kring. Under rubriken undervisningsmaterial inom privatekonomi diskuteras frågeställningen som berör vilket material lärarna använder och har tillgång till i sin undervisning. Slutligen diskuteras resultatet som berör vilka mål i läroplanen som undervisningen fokuserar främst mot.

7.1.1. Ekonomiundervisningens omfattning

Resultatet visar att undervisningen kring ekonomiundervisning sker i begränsad omfattning och i många fall för sällan för att ge eleverna möjlighet att utveckla powerful knowledge då det kräver att eleverna får en djupare ämnesspecifik kunskap (Elksne, 2020, s. 138) vilket jag anser är svårt att skapa när

undervisningen endast sker exempelvis någongång per termin eller årskurs som studiens resultat visar på. Vid så pass få tillfällen av undervisning inom ett specifikt ämne får eleverna enligt mig främst möjlighet att lära sig grundläggande kunskap medan den djupgående kunskapen inte hinns med. Detta kan problematiseras utifrån Hernvall och Söderberg (2019, ss. 123-127) som i sitt resultat visar att elever har goda förutsättningar att utveckla avancerade resonemang kring ekonomi redan i tidig ålder. Därför krävs det att undervisningen sker så pass regelbundet och ofta att det finns utrymme för mer avancerad undervisning.

Enligt Oberrauch mfl. (2024, s. 70) studie drar de slutsatsen att elever i de länder där det satsats ordentligt på utbildning inom ekonomi i skolan också är de elever som visar störst kunskaper inom ekonomi. Den finansiella läskunnigheten och den ekonomiska förståelsen visade sig i Levinsson mfl. (2025, s. 8) studie vara grunden till att personerna i vuxen ålder valde att betala sina köp med direktbetalning, medan personer med låg finansiell läskunnighet och ekonomisk förståelse oftare betalade senare eller tog lån (Levinsson mfl. (2025, ss. 11-12). Genom det drar jag slutsatsen att eleverna som fått en högre grad utbildning inom privatekonomi i skolan har fått en större kunskap kring ämnet privatekonomi vilket är grunden till powerful knowledge som på så sätt visar sig genom att eleverna i vuxen ålder har kunnat använda sig av och generalisera sin kunskap och på så sätt tagit klokare ekonomiska beslut. Därför anser jag att resultatet i denna studie visar att lärarna i svenska skolor inte ger eleverna rätt förutsättningar för att i framtiden lyckas ta bra ekonomiska beslut baserat på sin kunskapsnivå inom privatekonomi. Även Hernvall & Söderberg (2019, ss. 130-131) påvisar att det nuvarande samhället visar på ett ökat behov av ekonomiundervisning och att lärarna har en viktig roll gällande att öka elevernas förståelse för ekonomi i vardagen.

Resultatet visar också att vissa lärare introducerar ekonomiundervisning i årskurs två men att de allra flesta börjar introducera det i årskurs tre. Resultatet hänger väl ihop med när lärarna anser att undervisningsmaterialet lägger störst fokus på ekonomiundervisning. När resultatet jämförs med Nagys (2023, ss. 1-2) studie visar det att ekonomiundervisning i lågstadiet är av stor vikt för att möta samhällets utveckling vilket påvisar att lärare kan införa ekonomiundervisning redan i de tidiga skolåren, framförallt genom praktiskt arbete som resultatet i Nagys (2023, s. 3) visade var givande för många unga elever.

7.1.2. Undervisningsmaterial inom privatekonomi

Resultatet visar att lärare använder olika typer av material i sin undervisning kring privatekonomi. Ungefär hälften av lärarna i studien använder läroboken vilket kan underlätta när resultatet ses i relation till Björklunds (2019, ss. 36-39) studie som visar att lärares erfarenhet påverkar hur privatekonomi undervisas och att lärare ofta saknar formell kunskap. Då anser jag att läroböcker kan vara ett bra hjälpmedel för att eleverna, trots lärarens saknad av kunskap, ska få tillgång till en väl anpassad ekonomiundervisning. Problemet jag ser är dock att när resultatet kopplas till studien genomförd av Modig (2023, s. 92) så menar han att många viktiga begrepp behandlas på olika sätt i olika läroböcker samtidigt som språket i läroböckerna inte alltid är anpassat till eleverna vilket försvårar deras kunskapsutveckling. Det kan vara en av anledningarna, tillsammans med avsaknaden av läroböcker, som har bidragit till att resultatet i denna studie visar att en stor del av lärarna använder sig av filmer/filmklipp och eget material. Jag drar slutsatsen att många lärare använder sig av filmklipp och eget material då de antingen saknar material som kan användas i ekonomiundervisningen eller för att de anser att materialet som finns att tillgå inte är tillräckligt givande eller anpassat till eleverna, vilket Modig (2023, s. 92) också ser i sitt resultat. Risken jag ser med att lärarna använder sig av filmklipp eller eget material är att materialet inte är framtaget och granskat för att passa läroplanens mål och att lärarnas formella kunskap kring ekonomi får en extra stor roll. Eftersom Björklund (2019, ss. 36-39) fick resultatet att många lärare saknade rätt kompetens bidrar det till min oro att eget material riskerar att ge eleverna felaktig eller för ytlig kunskap gällande ekonomi. I min teoretiska utgångspunkt *powerful knowledge* (se s. 18-19) påvisas det tydligt att det är den djupgående och ämnesspecifika kunskapen som skapar kunskap som eleverna kan omvandla och använda i vardagen.

Hernvall och Söderberg (2019, ss. 130-131) drar i sin studie slutsatsen att lärare behöver bättre undervisningsmaterial och kartläggningsmaterial för att kunna skapa en undervisning som mer effektivt lär ut privatekonomi. Detta stämmer väl överens med min slutsats gällande att det krävs mer färdigt undervisningsmaterial som är väl anpassat till elevernas ålder och läroplanens mål inom privatekonomi. Det hade enligt mig både varit mer tidseffektivt, gett en mer jämlik ekonomiundervisning och skapat bättre förutsättningar för kraftfull kunskap som är grunden i denna studiens teoretiska utgångspunkt, *powerful knowledge*.

Samtidigt väcker detta en viktig fråga om vilken typ av kunskap som bör prioriteras i undervisningen. Enligt (Elksne, 2020, s. 137) gynnas powerful knowledge av specialiserad kunskap vilket kan leda till slutsatsen att undervisningen inte kan stanna vid det vardagsnära innehållet utan att eleverna även behöver få tillgång till kunskap som möjliggör en djupare, mer ämnesspecifik förståelse för ekonomi.

Slutligen visar denna studiens resultat att 20 lärare använder fysiskt material vilket tyder på praktiskt arbete kring privatekonomi, vilket är något som Nagy (2023, s. 3) i sin studie påvisade var ett upplägg som många elever gillade och som i sin tur ledde till större kunskap och bättre prestationer.

7.1.3. Undervisningen i relation till Lgr22

Resultatet visar att många lärare fokuserar på pengars användning i vardagen, vilket till stor del kan förklaras genom att det är det enda centrala målet inom privatekonomi i lågstadiet. Samtidigt visar resultatet i denna studie att lärare lägger stort fokus på konsumtion, inkomstkällor och utgifter vilket visar att lärare kopplar undervisningen till vardagsnära situationer. Detta ligger i linje med Hernvall & Söderbergs (2019, ss. 130-131) resultat som visar att lärare har en viktig roll när det kommer till att koppla ekonomiundervisningen till elevernas vardag för att underlätta i det samhället vi lever i just nu.

Samtidigt visar resultatet att få lärare fokuserar på förståelse och förmågan att fatta ekonomiska beslut, vilket jag tror grundar sig i att tiden för ekonomiundervisning är för knapp för att hinna med dessa delar då det anses vara djupare kunskap än ovanstående mål som fokuseras mer på. Men kopplat till denna studies teoretiska utgångspunkt powerful knowledge är det just den djupgående och ämnesspecifika kunskapen som krävs (Elksne, 2020, s. 138). Även detta resultat kan kopplas till Levinsson mfl. (2025, ss. 11-12) som menar att det krävs en hög finansiell kunskap för att fatta hållbara ekonomiska beslut i framtiden, vilket jag anser kräver undervisning inom förståelse och förmåga att fatta ekonomiska beslut. Hernvall & Söderbergs (2019, ss. 123-127) resultat visar också att elever i årskurs 4-6 kan resonera mer komplext om ekonomiska principer, exempelvis resurser, värde och tid. Det visar att eleverna är redo och har förutsättningarna för djupare kunskap och att det snarare är tiden eller lärarnas val som sätter stopp för den djupare kunskapen inom privatekonomi.

7.2. Metodkritik

I denna studie har kvantitativ metod används i form av en enkätundersökning. En viktig aspekt i undersökningen är dess validitet som handlar om att undersökningen ska mäta det som är menat att mäta (Larsen, 2018, s. 59). Trots att enkäten skapats med noggrant utformade frågor finns alltid risken att respondenterna tolkar frågorna på olika sätt vilket skapar en risk och svaghet vid denna typ av undersökning. Även studiens reliabilitet som handlar om att undvika mätfel (Larsen, 2018, s. 62) kan påverkas av hur respondenterna tolkar frågeställningarna. Ett beslut jag tog för att undvika mätfel var dels att ha slutna svarsalternativ samt varje frågeställning i studien hade två frågor kopplade till sig i enkäten. Detta för att jag skulle kunna analysera svaren från två olika infallsvinklar även om båda grundade sig i samma frågeställning.

Den största begränsningen och svårigheten i denna studie har varit att få in en större mängd enkäter. Svarsfrekvensen var låg i relation till hur många skolor som fick ta del av enkäten vilket innebär att resultatet är svårare att generalisera jämfört med om fler enkätsvar hade inkommit. Därför får man i kommande studier räkna med ett större bortfall än beräknat eller personligen välja ut skolor och fråga det slumpmässiga urvalet för att välja ut skolor som vill delta i studien. Det blev också ett större bortfall på den öppna frågan där respondenterna själva fick skriva i svaret. Där blev bortfallet så pass stort att en analys inte var möjlig. Så till nästa gång en enkät skapas skulle jag välja att göra den frågan obligatorisk eller enbart använda mig av slutna frågor då de hade full svarsfrekvens.

Dessutom innebär denna metod att det inte finns möjlighet att ställa följdfrågor till respondenterna vilket gör att studien går miste om den djupare förståelsen kring hur lärarna resonerat kring sina val i ekonomiundervisningen. Hade en kvalitativ metod används i form av intervjuer hade studien fått ett större djup och ännu större förståelse kring lärarnas didaktiska tankar hade kunnat uppnås. Men då jag i denna studie ville kartlägga och få en större bild av ekonomiundervisningen i stort passar en sådan metod bättre in på framtida studier där syftet kan tänkas vara mer djupgående.

Slutligen upptäckte jag att min fråga angående hur ofta lärarna undervisar i privatekonomi hade behövt en följdfråga eller andra sorters svarsalternativ för att få förståelse för om ett tillfälle innebär en lektion eller en period av

ekonomiundervisning. Detta hade ökat förståelsen för mängden undervisning och inte bara för hur ofta undervisningen med fokus på privatekonomi sker.

7.3. Slutsats och vidare forskning

Syftet med denna studie var att undersöka hur lärare i årskurs 1-6 arbetar med undervisning om privatekonomi i ämnet samhällskunskap. Resultatet visar att ekonomiundervisningen tar mindre plats i undervisningen än övriga områden inom samhällskunskap och att undervisningen sker relativt sällan. Resultatet visar att undervisningen fokuserar på vardagsnära kunskaper men att den djupare ämneskunskapen inte får lika stort utrymme i undervisningen.

Denna studie bidrar med en övergripande bild av hur undervisning i privatekonomi ser ut i årskurs 1-6 och kan på så sätt fungera som ett stöd och ett synliggörande för verksamma lärare för att se vad som prioriteras i undervisningen och vad som saknas för att eleverna ska få möjlighet att utveckla sin kunskap inom privatekonomi. Studien kan också vara ett stöd till författare av läromedel för att utveckla kommande läromedel inom privatekonomi. Studien ökar även medvetenheten kring vikten av ekonomiundervisning redan i de lägre åldrarna.

För framtida forskning anser jag det vara relevant att undersöka hur ekonomiundervisning genomförs på ett djupare plan genom kvalitativa metoder så som observationer i klassrummet och intervjuer med både lärare och elever. Det är även intressant att på ett djupare plan analysera undervisningsmaterialet som finns för undervisning i privatekonomi och hur dessa material påverkar undervisningens innehåll och elevernas kunskap och förståelse inom privatekonomi.

Referenser

- Andersson, A. (2025, 21 maj). *Så fick föräldrarna idén till ekonomibok för lågstadiet*. SVT Nyheter. <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/halland/sa-fick-foraldrarna-iden-till-ekonomibok-for-lagstadiet>
- Borg, F. (2019). Economic (in)equality and sustainability: Preschool children's views of the economic situation of other children in the world. *Early Child Development and Care*, 189(8), 1256–1270.
- Björklund, M. (2019). Teaching financial literacy: Competence, context and strategies among Swedish teachers. *Journal of Social Science Education*, 18(2).
- Bruér, M. (2025, 8 augusti). *Din privata ekonomi*. SO-rummet. <https://www.so-rummet.se/kategorier/samhallskunskap/ekonomi-och-handel/privatekonomi>
- Elksne, G. (2020). *Powerful knowledge as the future of school curriculum*. I Society. Integration. Education: Proceedings of the International Scientific Conference (Vol. 3, ss. 134–142). Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmija.
- Hernwall, P., & Söderberg, I.-L. (2019). Elevers förståelse av grundläggande privatekonomiska principer – implikationer för undervisning i HKK. *Forskning om undervisning och lärande*, 7(2).
- Konsumentverket. (u.å.). *Koll på begreppen! Lärarinstruktion*. <https://lektionsbankenprod.blob.core.windows.net/lb-container/80%2FKoll-pa-begreppen-ord-begrepp-larare.pdf>
- Kunskap, ämnen och kvalitet i lärarutbildning och klassrum [KÄKK]. (u.å.). *En forskarskola för lärarutbildare*. https://www.kau.se/files/2020-02/beskrivning%20av%20forskarskolan_0.pdf
- Larsen, A. (2018). *Metod helt enkelt* (2 uppl.). Studentlitteratur.
- Levinsson, H., Santéus, L., & Samuelsson, E. (2025). Between knowledge and strategy: A cross-sectional study on financial literacy, coping, consumer loans, and payment preferences among young adults in Sweden. *Behavioral Science*, 15(1522).
- Modig, N. (2023). *Hur kan ekonomi göras begripligt?: En studie om villkor för kraftfull ekonomiundervisning i samhällskunskap* (Doktorsavhandling, Karlstads universitet). Karlstads universitet.
- Nationalencyklopedin. (u.å.). *Konsumtion*. Hämtad 25 mars 2026, från <https://www.ne.se/upplagsverk/encyklopedi/lang/konsumtion>
- Oberrauch, L., Kaiser, T., & Lusardi, A. (2024). Assessing financial literacy among the young. *Journal of Financial Literacy and Wellbeing*, 2, 63–78.
- Nagy, J. (2023). Economics in primary schools: An empirical experiment from Hungary. *Frontiers in Education*, 8.

Skolverket (2011). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011*.

Skolverket (2022). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2022*.
Skolverket. <https://www.skolverket.se/download/18.11f7c7851925054d8c642/1727947566208/pdf13074.pdf>

Skolöverstyrelsen (1962). *Läroplan för grundskolan*.

Skolöverstyrelsen (1969). *Läroplan för grundskolan*.

Skolöverstyrelsen (1980). *Läroplan för grundskolan*.

Skolverket. (2022 b). *Kommentarmaterial till kursplanen i samhällskunskap: Grundskolan*.
<https://www.skolverket.se/getFile?file=9800>

Skolverket. (2025, 14 november). *Uppdrag om val och användning av lärverktyg i undervisningen*.
<https://www.skolverket.se/kompetensutveckling/stod-i-arbetet/uppdrag-om-val-och-anvandning-av-larverktyg-i-undervisningen>

Svedere, P. (2025, 8 maj). *Lärare: Elever får inte lära sig tillräckligt om privatekonomi*. SVT Nyheter.
<https://www.svt.se/nyheter/lokalt/jonkoping/lararen-eleverna-far-inte-lara-sig-tillrackligt-om-privatekonomi>

Svedere, P. (2025, 8 maj). *Skolverket: Lektionerna med hemkunskap i skolan blir färre*. SVT Nyheter.
<https://www.svt.se/nyheter/lokalt/jonkoping/skolverket-om-hem-och-konsumentkunskapen-underskattat-amne>

Svenska Akademien. (u.å.). *Ordbok över svenska språket*. <https://svenska.se/saob/>

KÄKK. (u.å.) *Kunskap, ämnen och kvalitet i lärarutbildning och klassrum*. <https://www.kau.se/files/2020-02/beskrivning%20forskaraskola.pdf>

Utbildningsguiden. (u.å.) *Hitta och jämför grundskolor*. Skolverket. <https://utbildningsguiden.skolverket.se/verktyg/hitta-och-jamfor/hitta-och-jamfor-grundskolor>

Utbildningsdepartementet. 1994. *Kursplaner för grundskolan*.

Vetenskapsrådet. (2024). *God forskningssed*. Vetenskapsrådet.

Wernäng, J. (2025). *Motion 2025/26:2890 – Privatekonomi i grundskolan*. Riksdagen. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/motion/privatekonomi-i-grundskolan_hd022890/

Bilagor

Bilaga 1:

Information om en undersökning gällande:

Ekonomiundervisning i grundskolans tidigare år En studie om hur lärare undervisar i privatekonomi i årskurs 1-6

Du tillfrågas härmed om deltagande i denna studie.

Syftet med studien är att undersöka hur ofta lärare i årskurs 1-6 undervisar om pengar och privatekonomi jämfört med övriga områden inom samhällskunskap utifrån Lgr22, vilka undervisningsmaterial som används samt i vilka årskurser området ges störst utrymme. Studien syftar till att bidra med kunskap om hur undervisning och materialval i ekonomiundervisning i årskurs 1-6 ser ut. Privatekonomi är ett viktigt område då privatekonomisk kunskap har stor betydelse för elevers framtida möjligheter att fatta välgrundade beslut i det vuxna livet.

Undersökningen genomförs i form av en enkät riktad till lärare som undervisar i SO/samhällskunskap i årskurs 1-6. Enkäten skickas digitalt till ett urval verksamma lärare. Du tillfrågas att delta eftersom du tillhör målgruppen för studien.

Deltagandet innebär att du besvarar en digital enkät med frågor om din undervisning i samhällskunskap, med fokus på pengar och privatekonomi. Enkäten tar cirka 5-10 minuter att besvara och deltagandet medför inga kända risker eller obehag. När studien är färdig finns möjlighet att ta del av uppsatsens resultat om så önskas.

Det insamlade materialet kommer att behandlas med konfidentialitet. Inga personuppgifter som kan identifiera enskilda individer, såsom namn, arbetsplats eller personnummer, samlas in. Endast studenten och handledaren har tillgång till materialet. Data lagras lösenordsskyddat under arbetets gång och raderas efter att examensarbetet har examinerats och godkänts. Endast sammanställningen av den insamlade datan syns i examensarbetet.

Eftersom inga personuppgifter samlas in i enkäten behandlas inga personuppgifter enligt dataskyddsförordningen (GDPR).

Ditt deltagande i undersökningen är helt frivilligt. Du kan när som helst avbryta ditt deltagande utan närmare motivering.

Undersökningen kommer att presenteras i form av ett examensarbete vid Högskolan Dalarna.

Avslutande information

Ort och datum: Skövde, 13/1-26

Student: Cassandra Johansson

E-post:

Bilaga 2:

Enkätfrågor:

Fråga 1:

Vilka årskurser undervisar du i?

- 1-3
- 4-6

Fråga 2:

Hur ofta undervisar du om pengar och privatekonomi inom samhällskunskap?

- Aldrig
- Någon gång per läsår
- Någongång per termin
- Varje månad
- Flera gånger per månad

Fråga 3:

Jämför med andra områden i samhällskunskap, hur mycket utrymme får pengar och privatekonomi i din undervisning?

- Mycket mindre utrymme
- Något mindre utrymme
- Ungefär lika stort utrymme
- Något större utrymme
- Mycket större utrymme

Fråga 4:

I vilka årskurser väljer du att undervisa om pengar och privatekonomi (fyll endast i de årskurser där du personligen undervisar aktivt mot kursplanens mål gällande pengar och privatekonomi)

- Årskurs 1
- Årskurs 2
- Årskurs 3
- Årskurs 4
- Årskurs 5
- Årskurs 6

Fråga 5:

I vilka årskurser upplever du att undervisningen om pengar och privatekonomi får störst utrymme? (Sett till befintliga läroböcker, material och kursplaner)

- Årskurs 1
- Årskurs 2
- Årskurs 3
- Årskurs 4
- Årskurs 5
- Årskurs 6

Fråga 6:

Vilka typer av undervisningsmaterial använder du i undervisningen om pengar och privatekonomi.

- Lärobok

- Arbetsbok
- Digitala läromedel
- Skönlitteratur
- Filmer/filmklipp
- Arbetsblad
- Fysiskt material (exempelvis sedlar och mynt)
- Eget material

Fråga 7:

Vilket undervisningsmaterial använder du främst i ekonomiundervisning, skriv gärna typ av material och märke på exempelvis lärobok.

Fråga 8:

Vilka delar av det centrala innehållet i samhällskunskap kopplat till privatekonomi arbetar du mest med?

- Pengars användning i vardagen
- Att spara och planera ekonomi
- Konsumtion och ekonomiska val
- Reklam och påverkan
- Inkomstkällor och utgifter

Fråga 9:

Vad betonas mest i din ekonomiundervisning?

- Faktakunskaper (begrepp och kunskap om pengar/privatekonomi)
- Förståelse och resonemang
- Praktisk användning av pengar
- Elevers egna erfarenheter
- Förmåga att fatta ekonomiska beslut

